

Mikola Anikó
A menekülés

Mikola Anikó

A menekülés

Összeíjtött novellák

© Mikola Anikó jogutódai, 2006

Minden jog fenntartva!
All rights reserved!

ISBN 80-8087-016-0

Mikola Anikó összegyűjtött novellái elé

Mikola Anikó (1944–1996) irodalmunk gazdag személyiségű, fogékony alkotója volt. Életében sajnos alig néhány könyve látott napvilágot, pedig volt még a tarso-lyában számtalan érdekes ötlet, félig kész elbeszélés, verscsíra.

„Első önálló kötete – *Tűz és füst között* (1971) – elsőként jelent meg a Vetés nemzedékéből, a maga ötvenegy versével felöleli egész lírai termését a kezdetektől a hetvenes évek elejéig. A kiérlelt, ereje teljében pompázó líráját a második – *Fák és hajók a szélben* (1976) – és harmadik – *Madárnak lenni* (1979) – című kötetében olvashatjuk. A hetvenes évek jelentették a költőnő legtermékenyebb időszakát. (...) A kritika a legszebben szóló magyar költők egyikének nevezte.

A halál korán kiütötte kezéből a tollat, berekesztette a lassan, de folyamatosan gazdagodó, mélyülő költői pályáját, értékes műfordítói tevékenységét. A dél-amerikai spanyol nyelvterület indiánjainak, a kecsuáknak költészetét ejtette rabul képzeletét, s *Karnevál Tambobambában* címen verseket, később meséket tolmácsolt belőle figyelemre méltó empátiával (*A jaguár fiai*, 1995) [Halála után jelent meg a kisebbeknek szánt összeállítás *Az Arany-pa-*

tak címmel (AB-ART, 2001). *H. M. megj.*] Életművének színe-javát egy vékonyka válogatás őrzi – *Versék* (1994) –, amely nem sokkal halála előtt jelent meg.” (Szeberényi Zoltán: *Magyar irodalom Szlovákiában (1945–1999)*, *Portréesszék II.*, AB-ART, Pozsony 2001; 33–37. p.)

Költészetéről jelentek meg tanulmányok (Bodnár Gyula, Görömbei András, Koncsol László, Tóth László, Tózsér Árpád, Zalabai Zsigmond tollából), ám novellisztikájával alig foglalkoztak. *A cseh/szlovákiai magyar irodalom lexikona 1918–1995* (Madách-Posonium, 1997, 218. p.) említést sem tesz prózaírói munkásságáról, még a *Fekete szél* antológiáról is megfélekedezik.

Duba Gyula, a *Fekete szél* c. antológia összeállítója ennyit közöl róla: „Mikola Anikó elbeszélése (*A sárga macska délutánja*): dialógus önmagával. Az albréleti környezet, a tárgyak és részletek sajátos értelmet nyerne, beleszólnak az első személyű hős életébe, és meghatározzák lelkiállapotát. A sárga macska az örök »másik én«, amely »szabad«, és amellyel a vitában csak veszíteni lehet, mert mindent tud, mer és nem ismer kíméletet (...)” (*Fekete szél*, Pozsony 1972, 22. p.) Lejebb megállapítja: „Mikola Anikó prózájában is költő, nem a stílusában, hanem indítékaiban az, töpreng és megjelenít, s hőse elé szimbólumot állít tükörként, hogy tisztábban lássa benne magát.” (Uo. 28. p.)

Szeberényi Zoltán idézett művében az antológiáról szólva így értékeli prózáját: „Mikola Anikó három kü-

lönböző zsánerû, ígéretes novellával szerepel. *A sárga macska délutánja* kíméletlen önvizsgálat, a hazugság nélküli élet, a céltalanság, az útkeresés gyötrelmes iróniájú bemutatása. Az *Emberevők* a léha és közömbös életvitel rajza, ahol az akaratlanság éppoly pusztító, mint a gyengeség. Az *Át az üvegablakon* (sic!) egy hosszúra nyújtott, monologizált tudatfolyam bonyolult jelképiségbe öltöztetve.” (I. m. 60. p.)

A tömör jellemzésekből kiderül, hányan hányféle értelmezést adtak írásainak. Figyelmükbe ajánlom Bárczi Zsófia *Utószavát*, aki kortársaink szemével közelített az életműhöz. Ám ha a kedves Olvasó elmélyed a kötet novelláinak mély lelki folyamatokat, örök emberi dilemmákat feltáró világában, az idézetteknel jóval összetettebb élményben lehet része.

A könyv az évtizedek során a sajtóban – elsősorban a *Nő* c. hetilapban, amely akkoriban értékes irodalmi rovatot gondozott, illetve a *Barátnő* családi magazinban –, valamint a *Fekete szél* (1972) antológiában megjelent novelláit tartalmazza. *A torony* c. novellát, amelyre Duba Gyula utal a *Fekete szél*ben közölt írásában, nem sikerült fellelnünk.

Hisszük, hogy a könyv kiadásával nagy adósságot rovunk le az alkotó és az olvasó előtt, s a 10 évvel ez előtt elhunyt szerző végre talán méltó helyére kerülhet irodalmunkban.

Haraszi Mária

Fekete vonalak

A sok száz kusza vonalból lassan kilép a forma. Megnyugszik, a keze sem reszket annyira. Az első száz a legnehezebb, gondolja. Mintha minden szorongása a kezébe húzódna olyankor, amikor a tuskihúzót a vonalzó mellé teszi. De amint szaporodnak a vonalak, egyre biztosabbá válik a kéz, egyre könnyebbé a kihúzó.

Későre jár. Álmos legyek mászkálnak a lámpa fénykörében és az asztalon. Nincs ideje, hogy kihajtsa őket, pedig minden pillanatban rászállhatnak egy frissen húzott vonalra. Az idegességtől összerándul a gyomra.

Eszébe jut, hogy dél óta nem evett. Érdekes, nem is éhes. Már régóta nem érzékeny az éhséget, csak akkor jut eszébe, ha megszédül, amikor feláll. Most pedig... már nem is emlékszik rá, mikor állt fel utoljára. Nem baj. Még egy jó óra, és végez. Addig nem szabad kiesnie a lendületből. Ma igazán csodálatosan megy a munka.

A férfi lecsapja a kezében levő könyvet, feláll, nyújtózkodik.

Az asszony összerenzen a hangra, de nem néz oda.

– Vége. Befejeztem – mondja a férfi és az asszony háta mögé áll, figyeli a munkát.

Az asszony érzi, hogy mondania kellene valamit, de nincs ideje.

– Fantasztikus.

– Micsoda?

– Az a könyv. El kell olvasnod. Fantasztikus... egészen a hatása alá kerültem.

A férfi kis ideig fel-alá járkál a szobában, azután újra megszólal:

– Éhes vagyok. Mit vacsorázunk?

Az asszony leteszi a tuskihúzó, a körzőért nyúl.

– Nem tudom. Keress valamit a hűtőben, és főzzél teát.

– Nem tudok egyedül enni, nem esik jól...

– Ne légy gyerek, egyél szépen valamit. Mondtam már, hogy ha sikerül ezt befejeznem, holnap lesz egy szabad estém... Elmegyünk valahova vacsorázni. Valami jobb helyre, tudod... csak most ne zavarj, nagyon szépen kérlek.

Lassan tagolja a szavakat, erőltetett nyugalommal, talán nem is tudja, mit mond. A rajztábla fölé hajol, minden erejével a munkára összpontosít, míg újra fel nem rezzen-ti a hang:

– Megágyazok.

– Jó.

– Mikor hagyod már abba?

– Nem tudom.

Elhatározza, hogy a további kérdésekre nem fog figyelni, úgy tesz, mintha nem hallaná, vagy meg sem hallja.

– Megágyazok – mondja a férfi, és már nem vár választ. Ágyaz, levetkőzik, pizsamába bújik, aztán a fürdőszobába megy, nagyokat fúj, prüszköl, amíg az arcát mossa.

– Hol van a fogkrém... hallod? A fene ebbe a fogkrémbe, én mindig a helyére teszem, de soha sincs ott, amikor kell.

Istenem, csak most nagyon figyelni, csak most ide figyelni, nem érdekes semmi, se vacsora, se ágyazás, se fogkrém, semmi, egy fontos csak, hogy minél hamarabb befejezze a munkát, a felszabadultság jóleső érzésével bújhasson ágyba, fejfájás nélkül ébredhessen fel holnap...

A férfi kijön a fürdőszobából, bebújik az ágyba, fejére húzza a takarót, onnan dörmög valami olyasmit, hogy nem élet ez... kész bolondok háza, még hozzá csendes bolondoké. Itt az ember beleőrülhet a csendbe, nem szólhat a rádió, a kérdésekre senki sem válaszol, mintha a süket falaknak beszélne... Rohadt egy élet ez... neki ebből elege van.

Az asszony lassabban dolgozik, egyre ne-

hezebben emeli a kezét. Bizonytalanabbak a mozdulatai. Nagyon fáj a háta. Nyöszörögni szeretne. Ágyba bújni, öszszekuporodni a paplan alatt... Türelem, annak is eljön az ideje, nyugtatja magát, de egyre nagyobb a feszültség benne. Elviselhetetlenül súlyosnak érzi a vállait.

– Gyere már aludni – szól rá a férje, ezúttal ingerülten.

Az asszony kezében megáll a mozdulat, arcából kifut a vér, az elrontott vonalra mered. Leteszi a kihúzó, lassú mozdulattal letépi a táblára rögzített papírt, öszszegyûri és eldobja.

Föláll, a vízcsaphoz támolyog, kinyitja, és a hideg vízszugár alá tartja a csuklóját.

Aztán kimegy a konyhába kávéét főzni.

(1969)

Fekete ceruzák

Végeztünk a takarítással. Mindjárt barátságosabb lett a kis szoba. Andika a tükör elé állt, új szvetterében gyönyörködött.

– Mit gondolsz, Etus, jól áll nekem ez a szín? – kérdezte.

– Jól – válaszoltam, és csészébe öntöttem a kávé.

Andika leült és csöndesen iszogatta.

– Jól... jól... Ennyi az egész? Még meg se nézted rendesen, csak ráfogod, hogy jól áll, közben tudom, hogy magadban egészen mást gondolsz.

– Ne légy számár, Andika. Ha nem tetszene, akkor még ennyit sem mondtam volna. Vagy az is lehet, hogy hosszasan elmagyaráztam volna, miért áll neked jól ez a

szín. Megjegyeztem volna, hogy milyen ízléses összeállítás a fekete szoknya fehér blúzzal, meg ezzel a szvetterrel, amely pirosabb már nem is lehetne. És közben azt gondoltam volna, hogy olyan vagy, mint egy harkály.

Andika döbbenten nézett rám.

– Te ezt még nem érted... nem is értheted. Az a fontos, hogy nem mondtam és nem is gondoltam semmit. Jól áll és kész.

– Már azt hittem, el akarod rontani az örömeimet. A piros nagyon vidám szín. Mindig ilyen vidám szvetterre vágytam, de mindig kéket kellett hordanom. Miattad. Azért, mert te kitaláltad, hogy az egyéniségedhez csak a kék szín illik. Látod, ilyen nagyképű voltál mindig.

– Ez túlzás, Andika. De azért valami igazság van benne. Már ami a kéket illeti.

– Juj, micsoda csúnya szvettereket kellett utánad hordanom. Mire rám került a sor, úgy kinyúltak, hogy gumit kellett varrni a derekukba. Szegény Aranka... ő járt a leg-

rosszabbul. Titokban mindig örültem, hogy nem én vagyok a legkisebb gyerek.

– Én se irigyeltem soha.

– Pedig milyen szép fehér és piros szvettereket kötött anyu másoknak. Ha az otthoni estékre gondolok, mindig az a kép van előttem, hogy a dívány sarkán ülünk. Anyu meg a kis asztal mellett a széken. Köti a szvettereket, és mesél. Szép fehér, piros meg sárga meséket mesél, olyan vidámakat, mintha azokból a szemlátomást növekvő szvetterekből bújtak volna elő. De azok a szvetterek köszönés nélkül mentek el. Mintha menekültek volna tőlünk. Néha csak a mesék maradtak. Meg anyu fájós háta. Mindig masszírozni kellett. Egy mese... egy masszírozás... egy mese... egy masszírozás... Csak ez maradt.

– És a kék szvetterek, amikre annyira haragudtál.

– Ennek már vége. Vége.

Andika felugrott, újra megnézte magát a tükörben előlről, hátulról, közben nevetett,

örömében körülröpködte a szobát, aztán mellém telepedett az ágyra. Egy szeles mozdulattal majdnem kiverte a csészét a kezemből, s az utolsó korty kávé a ruhámra ömlött.

– Ne haragudj, nem akartam. No, igazán... ugye, nem haragszol? – szontyolódott el Andika. – Feketén úgysem látszik.

Nem. Nem látszik. Az én fekete ruhámon nem ejtethet foltot a kávé. Sem a kávé, sem más, a fekete ruha sok mindent kibír.

– Nincs semmi baj – mondtam. – Megszárad és nyoma sem marad.

Andika hozzám bújt, átölelte a vállamat.

– Nem akartalak bántani, Etus, és ne gondold, hogy én...

– Semmit se gondolok. Tudom, hogy most boldog vagy és nem is szeretném elrontani az örömet – megsimogattam a haját. Andika hálás könnyeket potyogtatott a nyakamba.

– Te se viselj már feketét, Etus, igazán nem kellene már... Olyan a fekete ruha, mint a koporsó, mindig úgy éreztem, meg-

fulladok, mozdulni sem tudok benne. Sokszor csak ültem, s a karomat sem mertem emelni, nehogy a hideg, fekete páncélhoz érjek. Most minden más, én is más vagyok. Már nem is a piros szvetteremnek örülök, hanem magamnak. Annak, hogy kiszabadultam a koporsóból.

– Örülj csak, kicsim, örülj. Én így is tudok örülni, feketében, a te örömödnék.

– Ezt csak úgy mondod, tudom, hogy szomorú vagy. Én is szomorú vagyok, ha eszembe jut, de igyekszem minél kevesebbet gondolni rá. Te meg csak ülsz, bezárkózva a fekete ruhádba, nem törődsz velem. Néha úgy nézel rám, mintha a falat látnád mögöttem. Nem szeretsz engem, Etus.

– Butákat beszélsz, Andika.

– Tudom, mit beszélek. Már régen meg akartam mondani. Azt sem szereted, ha hozzád érek, soha sem engedted, hogy melléd bújjak az ágyba, pedig én mindig fázom... Olyan jó volt anyuval aludni.

– Ne beszéljünk erről, Andika.

Elhúzódott tőlem, a falhoz támaszkodott, s az ágyterítő sarkával törölgette a szemét. Az igazat megvallva nem voltam én szomorú, csak álmos, nagyon álmos. Keveset aludtam az utóbbi időben. Hajnali háromig, négyig olvastam, míg Andika békésen szuszogott a másik ágyban. A villanyfény sem zavarta. Aztán, mire elszundítanék, csörög az ébresztőóra. Orvoshoz kéne mennem, de nincs sok kedvem hozzá. Majd holnap felhívom Tónit, adjon valami altatót.

– Jól van, Andika, megígérem neked, hogy holnap már nem leszek feketében. Még ma este előkeresem a régi ruháimat.

Megtámaszkodtam, mert tudtam, hogy ettől a nyakamba ugrik és felborít, ha nem vigyázok.

– Látod, milyen jó vagy! Gyere hamar, válasszunk ki egyet holnapra!

– Nem olyan sürgős.

– Ki is vasalom neked!

– Ez nagy szó – nevettem –, adok öt perc gondolkodási időt, még visszavonhatod.

– Dehogyan vonom vissza, Etus, de ugye, te sem gondolod meg magad, hisz annyiszor megígérted már, és...

– Vége, Andika! A fekete korszakunknak egyszer s mindenkorra vége! Neked van igazad. Holnaptól kezdve én is vidám ruhákban járok.

Hadd legyen meg az öröme, gondoltam, meg a lányoknak is a gyárban. Olyan vagyok köztük, mint egy fekete madár. Önző vagyok. Mi jogon kényszerítem őket arra, hogy ha rám néznek, lehalkítsák a hangjukat, kevesebbet ne vessenek, részvétet erőltessenek az arcukra? Már biztosan unják, én meg csak járkálok köztük tüntető fekete-tében. S ami a legfontosabb, Tóni is örülne. Tóni a vidám színeket szereti, mint Andika. Mintha ő is anyánk meséiből nőtt volna ki, a kötőtűk alól.

– Etus!

– Tessék.

– Nekem úgy tűnik, hogy az egész eddigi életünk kék és fekete korszakokra oszlik.

Ha lehunyom a szememet, úgy látom magam előtt a tizenöt évemet, mint egy doboz színes ceruzát: kék-fekete-kék-fekete... a többi szín hiányzik.

– És a mesék?

– A mesék... a doboz... amiben a ceruzák vannak. Csodálatosan szép, színes doboz, aminek nincs teteje, hogy mindenki jól láthassa a ceruzákat. Hogy mindig szem előtt legyenek.

– Miért nincs teteje a doboznak, Andika?

– Elveszett.

– Keressük meg. Nem jó, hogy mindenki beláthat a dobozba.

Andika szomorúan nézett rám.

– Te mondod ezt, Etus? Éppen te? Emlékezz csak vissza, hányszor kértelek, hogy tartsuk le a dobozt, felejtünk el mindent, dobjunk ki mindent, ami kék és fekete és szomorú. De te nem akartad, mert neked így jó, így kényelmesebb. Te olyan erős vagy, Etus, miért nincs erőd erre is?

– Nem tudom.

– Segítek, Etus. Ugye, megpróbálsz? Ketten nagyon erősek leszünk, mi leszünk a legerősebbek. Ugye, megpróbáljuk?

– Megpróbáljuk, Andika.

– Emlékszel a szomszédék kerítésére?

– Emlékszem. Közepén egy darabon hiányzott a palánk, és szögesdróttal volt összevissza drótozva.

– Nagyon csúnya volt, és én nagyon féltem tőle. Nem tudom, miért, de mindig iszonyodtam a szögesdróttól, messzire elkerültem azt a kerítést. Aztán egyszer nekimentem. Már három házzal előbb futni kezdtem, hogy elég nagy legyen a lendület. A rozsdás tüskék bekapaszkodtak a te kék szvetteredbe, Etus, és széttépték az ujját. Ezt akartam. Anyánk, amikor meglátta a véres szvetterujjat, végigzuhant a padlón. Szegény... Később felszórolta a padlóról a vért, és nem szólt semmit. Akkor én már az ágyban voltam. Mikor kibékültünk, sokat mesélt. Megígérte, hogy vesz nekem egy új szvettert, bemegyünk a boltba és olyat választok, amelyet akarok. Úgy siettem

meggyógyulni, Etus, nem is hiszed, még a krumplifőzeléket is megettem... de minden hiába volt. Megint fekete korszak következett.

– Nem lesz több, Andika, ne félj.

Hogy is lehetne? Már nincs kiért. Elfogytak a fekete ceruzák.

(1970)

A sárga macska délutánja

Ülök a konyha közepén a hevenyészve összecsapott vasárnapi ebéd rossz ízével a számban. Asztalomon egy tenyérynyi szabad hely sincs, annyi sem, ahová a könyökömet letehetném. Körülnézek ezen a csatatéren, ahol már megint én vagyok a vesztes fél. Elöttem az üres tányér, a tegnapi és tegnapelőtti kávécsészék, poharak, lázmérő, váza két szál hervadt virággal, újságok, könyvek, egy kifizetetlen számla, kiszóródott dohány, üres cigarettásdoboz, lehullott szirmok, hamutartók. A sárga macska már ott ül a fáskamra tetején. Mozdulatlanul, mint egy bálvány, lesi a kéményt.

Gyufát keresek, és alágyújtok a kályhában, a konyha ráér, talán holnap már lesz hozzá erőm. Inkább a szobát teszem barátságosabbá. Elrakom az ágynemût, helyére húzom a két fotelt, összesöpöröm a kályhából kihullott hamut, behozom a konyhából a virágot, szenet rakok a tûzre, és leülök olvasni. Az ablakon át a fâskamrára látok, a sárga macska még mindig mozdulatlanul ül a délutáni napsütésben a szikrázó havon, és a kéményt figyeli. Fôlállok és kinyitok minden ajtót, mert ha jön, és zárva találja a házat, visszafordul, aztán napokig hiába várom.

Most újra leülök és várok. Hirtelen kis szürke gombolyag gurul ki a szekrény alól, s eltûnik a konyhaasztal alatt levô pincelejárát hasadékában. Régi barátaimra, Oszkára és Malvinkára gondolok. Miért kellett ilyen értelmetlenül meghalniuk? Hányszor kértem ôket, próbáljanak kicsit csöndesebben élni. Szó nélkül tûrtem, hogy megegyék a lisztemet, hogy titokzatos ala-

gutakat vájjanak a kenyérbe, még azt is elnéztem, hogy Malvinka jövőő anyaságának mámorában fészekké rágja egyetlen abroszomat... De hát mit tehettem? Nem voltak képesek megérteni, hogy csöndre van szükségem. Nem szeretem az izgága futkosást, cincogást magam körül. Aztán egy éjszaka üldözőbe vettek, és én valami ismeretlen szikla felé menekültem. Körömmel kapaszkodtam a függőleges sziklafalba, úgy próbáltam felmászni rá, már-már sikerült, de akkor lövés dörrent, és én visszahantam az ágyba. Verejtékes volt a párnám. A félrehúzott szekrény mögött még ott vibrált az előbbi csattanás, s a csapda egy darabig még tehetetlenül verődött a padlóhoz. Befogtam a fülem, hogy ne halljam, de úgy is hallottam. Aztán csönd lett. Reggel újságpapírba csavartam Malvinkát, és az egérfogóval meg szerelme titkon érő sok-sok kis gyümölcsével együtt eltemettem. Aznap délelőtt Oszkár sírja is odakerült a diófa alá. Aztán csak ültem, ültem, és soká-

ig úgy éreztem magam, mint aki tévedésből idegen bőrbé költözött.

Hát ezzel a kis gombolyaggal mi legyen? Gyilkolni többet nem akarok. Mindenesetre elzárom a kenyeret, s az asztal alá egy tányérba ételmaradékot teszek. Talán megérti, mire célzok. Talán rájön, hogy ezentúl vendégnek kell éreznie magát nálam, bár ez a legszörnyűbb büntetés, amivel sújthatom.

A sárga macska most feláll, leugrik a fáskamra tetejéről, és az ajtó felé indul. Óvatosan lépked a hóban, meg is áll néha, mintha fontolóra venne valamit, de aztán csak jön tovább. Újra kinyitom a könyvet, és úgy teszek, mintha észre se venném, amikor belép. Már itt áll a szoba nyitott ajtajában, most mozdulnom sem szabad. Áll és néz, engem figyel. Percekig tud figyelni ilyen mozdulatlanul. Úgy látszik, mindent rendben talál, mert elfordítja rólam a szemét, és odatelepszik a kályha mellé a megszokott helyére. Becsukom az ajtót, visszaülök a föntelba. A sárga macska meg se moccan, szót-

lanul nézzük egymást. Azt mondják, az állat nem bírja sokáig az ember tekintetét. Ő azonban csak néz, a végén nekem kell elfordítanom a fejem.

– Nem tudsz megalázni – mondja a tekintete.

– Nem is akarlak – felelem.

– De igen. Látom rajtad. Ti mind ilyenek vagytok.

– Én kivétel vagyok.

– Hazudsz. Aki két lábon jár, az mind ilyen.

Ez az a pillanat, amikor el kell fordítanom a fejem, mert nem tudok tovább farkaszemet nézni vele. Úgy teszek, mintha töprengenék valamin, később újrakezdjük az egészet.

– Nem ismeresz engem – mondom erőlyesen –, semmit sem tudsz rólam azonkívül, amit magamról elmondok néha.

Sárga láng lobban a szemében:

– Tudom, mi a terved azzal az egérrel!

– No és? Talán van valami kifogásod el-

lene? – a hangom kihívó, egyre jobban kiélezi a helyzetet.

– Öld meg, az becsületesebb.

– Egyszer már öltem. Akkor megfogadtam, hogy többé nem teszem.

– A humanizmus egy bizonyos fokon már kegyetlenség.

– Nincs igazad. Ez két ellentétes fogalom. Viszonyuk olyan, mint a párhuzamos vonalaké. Még a végtelenben sem találkozhatnak.

A sárga macska félreérthetetlen pillantást vet felém. Aztán ásít, nyújtózkodik és kényelmesen leheveredik. Fejét kinyújtott mellső lábaira hajtja, szemhéja lecsukódik, és többé nem vesz tudomást rólam. Odalépek a kályhához, szemet teszek a tűzre, hangosan zörgök a szeneskannával, de egy izma se rezdül. Közelebb húzom a fotelt a tűzhöz, én is elnyújtózom a lehető legkényelmesebben, és szundítok egyet.

Arra riadok, hogy a sárga macska mereven figyel. Semmit sem változtatott előbbi

testtartásán, csak a szeme tágul éberen ke-
rekre, és néz. Zavartan pislogok, nem tu-
dom, mit akar ezzel az alattomos támadás-
sal. Gyûlölöm ezt a nézését, idegesít, rob-
banni tudnék tőle, fölállni és elrohanni, de
mégse tehetem, mert ugyanakkor szinte tel-
jesen megbénít vele. Mintha elzsibbadná-
nak a tagjaim, még a lélegzetvétel is nehe-
zemre esik. Minden erőmre szükségem van,
hogy föl tudjam venni a harcot vele.

– Voltál te már vendég valahol? – kérde-
zi hirtelen.

– Hogyne lettem volna. Ez csak termé-
szetes. Nem?

– Nem. Egyáltalán nem természetes.

– Akkor te sok mindennel nem vagy
tisztában. Az én hivatásomnak éppen az a
lényege, hogy életem egy részét vendégség-
ben töltsen másoknál.

– Félreértettél és félremagyarázod a kér-
dést. Gondolj vissza arra az időre, amikor
még nem hivatástudatból vendégeskedtél.
Akkor mit csináltál?

- Átmeneti időre munkanélküli voltam.
- Mennyi volt az az „átmeneti idő”?
- Úgy fél év... körülbelül.
- Mit csináltál az alatt a fél év alatt?
- Nem tudom, hová akarsz kilyukadni.

Bosszant ez a sok kérdés.

– Úgy értem, voltál-e valahol, vagy itt gubbasztottál fél évig ebben a fotelban?

– Voltam. Persze hogy voltam. Néha hazautaztam anyámékhoz.

– Ez minden?

Nem bírom tovább! Most mindjárt elrohanok, vagy őt dobom ki. Kiabálni kezdek:

– Ha mindent jobban tudsz, akkor mi-
nek kérdezel? Hogy elrontsd a délutáno-
mat?

A sárga macska felizzik, mint egy halom parázs, forrósága engem is elönt, szinte megfulladok. Aztán lehunyja szemét, és ettől mindjárt megkönnyebbülök egy kicsit. Szelídebben folytatom:

– Szeretném tudni, mi bajod van velem?
Minek ez a sok kérdés, látom rajtad, hogy

mindent tudsz rólam, mindent, azt is, amit még sohasem mondtam el. Azt is, amit mások sem tudnak.

Újra rám néz, szemében kialszik a sárga láng, zöld lesz, mint a csendes, áttetsző víztükör.

– A válaszokra nem nekem van szükségem, hanem neked. Hogy emlékeztessenek. Ti hajlamosak vagytok rá, hogy nagyon könnyen felejtsetek. Ha valami kényelmetlen, nem akartok emlékezni rá, akkor egyszerűen azt mondjátok, hogy nincs, nem volt, meg sem történt soha.

Ebben, sajnós, igazat kell adnom neki.

– Hát tessék, kérdezz. Mit akarsz megtudni még, illetve mire akarsz még emlékeztetni?

– Rendben van, újra felteszem a kérdést: voltál a szüleid házában kívül máshol is?

– Voltam. Tudod, hogy vannak barátaim, és éppen abban a nehéz időszakban győzöttem meg róla, hogy jól választottam meg őket. Azóta is jóban-rosszban összetartunk.

– Megint nem arra válaszolsz, amit kérdeztem.

Csodálom a türelmét, de most már nem merek tovább visszaélni vele.

– No jó. Hát máshol is voltam.

– Mint vendég?

– Mint vendég.

– Hívtak?

– Nem.

– Tehát hívatlanul mentél. Bekopogtál, mint egy koldus. És remegtél, hogy aki kijön, nem mondja-e majd azt, hogy a ház gazdái éppen most mentek el valahová.

– Ne kínozz.

– Miért mentél? Pénz kellett?

– Tudod, hogy pénzt csak az anyámtól fogadtam el. Dolgozni akartam. Fél évi lakbérrel voltam adós. Meg még sok minden mással is.

– Tehát mégiscsak pénzért aláztad meg magad. Vendéggé lettél a pénzükért.

– Mit tehettem volna? Ha éhen halok, még a saját temetésemet sem tudom kifí-

zetni. Az is az anyám nyugdíját terhelte volna.

Most sarokba szorítottalak, gondoltam, de a sárga macska megint azzal a félreérthetetlen pillantásával sújtott le rám, és elfordította a fejét. Legalább nyugton hagy egy ideig.

Esteledett. A kályha közelében kibíratlanul meleg volt, elővettem egy párnát, és lefeküdtem a heverőre. Nagyon szeretem a meleget és a félhomályt. Szeretek így heverészni, és arra gondolni, hogy a fáskamra tele van szénnel, néha az az érzésem, hogy sosem fogy el, sőt, mintha mindig több szénem lenne. Tavaly télen eltüzelttem a fáskamra ajtaját, gödröket ástam a szénporos földbe, széndarabok után kutatva, mindent eltüzelttem, amit lehetett, és mégis fáztam.

Erről megint az az átkozott szoba jut az eszembe, pedig – igaza volt a macskának – ettől az emléktől szabadulni igyekszem. Arra a szobára gondolok, ahol én is szürke kis gombolyagként húztam meg magam az

öblös bőrfotelben. Az asszony finom cigarettával kínált, összefutott a nyál a számban. Elfogadtam. (Köszönöm szépen... de igazán... ilyet még sosem... hogy tetszik lenni... és egyébként mi újság?...) Az asszonynak ezüstre lakkozott körme van, széles, mint egy lapát. Az arca is lapát, fényes, merev konty trónol fölötte. Érzem, hogy kócos vagyok. Pedig az előszobában, míg várakoztatott, titokban megfésülködtem. (Köszönöm szépen... nagyon finom... elkérhetem a receptjét?...) Dugdосom a lábamat, mert a nagyujjam valahogy kibújt a zoknimból. Érdekes, ezt otthon észre sem vettem. És a kezem is eldugom, mert a köröm tövig van rágva. (Köszönöm, talán majd később...) Levetett cipőm az előszoba fényes kövén toporzékol. Titokban csendre intem: türelem, mindjárt megyünk. Még néhány hasznos közhely, és vége az előadásnak. A bútorok csúfolódva öltik rám politúrozott nyelvüket. Jól kifent tekintetek villognak át a szobán, és valahogy sosem té-

vesztenek célt. Jó, hogy félhomály van. Időnként kínosan elvörösödöm.

Egy hét múlva újra elmentem. Virággal meg egy üveg konyakkal. És a zoknimon bevarrtam a lyukat.

Azóta nekem is van szőnyegem. Büszke sárfoltok, meg nem alázott cipőtalpnyomok virítanak rajta.

Hat napig azt a lapátarcot bámulom egy sötét irodában, az ezüst körmű ujjak munkát tesznek elém, a munkáért pénzt kapok, a pénzért meg szemet. Sok-sok szemet. A hetedik napon boldog vagyok. Ez fáj a sárga macskának. Bezzeg, amíg hideg volt a szobám, egyszer se dugta ide a képét. Egyre dühösebb leszek. Az lesz a vége, hogy egyszer kikergetem.

– Azt sosem fogod megtenni – szólal meg hirtelen a kályha mögötti sötétből.

– Honnan tudod ezt ilyen biztosan?

Szerencsém, hogy nem látom a szemét.

– Tudom.

– Lehet, hogy igazad van.

Az lesz a legokosabb, ha kibékülök vele. Bele kell nyugodnom, hogy a délutánjaimat megosszam vele. S az a legfurcsább, hogy már nem is idegenkedem annyira ettől a gondolattól. Magam sem tudom, miért. Beletörődtem volna? Lehetetlen, hiszen a sárga macska maga a gyűlölet, az örökké izzó parázs, amely állandóan izzásban tartja az én gyűlöletemet is iránta. A gyűlöletet pedig nem lehet megszokni sosem.

– Egyet jegyezz meg magadnak – szólal meg újra a sötét sarokból –, azt, hogy én sosem leszek vendég nálad. Engem nem hívhatsz, nem marasztalhatsz és nem küldhetsz el. Én szabad vagyok.

– Tudom – mondom, és már nincs erőm vitába szállni vele.

(1972)

Emberevők

Egy fiú bandukolt az úton. Egyik kezében lapos sporttáska lógott, a másikat zsebre dugta. Fullasztó, párás meleg volt, az égen sötét felhők hömpölyögtek.

Nyitott sportkocsi zúgott el mellette, kócos fekete nő vezette. Mikor eléje került, a nő visszanézett, lassított és megállt.

– Jöjjön, elviszem egy darabon! – kiáltott vissza a fiúnak.

– Köszönöm, nem sietek – mondta a fiú, és szándékosan lassított.

– A mindentégit magának, szedje a lábát, mindjárt itt a vihar – futotta el a méreg az asszonyt. Kinyitotta a kocsi ajtaját. A fiú

odaért, és beült az asszony mellé.

Táskáját a hátsó ülésre dobta.

Hûvös szél kerekedett.

– Megázunk – mondta az asszony.

A fiú vállat vont.

– Annál jobb – válaszolt.

Az asszony hajtott, mint az örült. Sorra elérték és lehagyták az ellőttük haladó kocsikát. A fiú elővette zsebéből a napszemüvegét, közben futó pillantást vetett az asszonyra. Elég ronda, gondolta. Ellenszenves.

– Hova megy? – kérdezte az asszony, hogy megtörje a csöndet.

– Haza.

– Az hol van?

– Néhány faluval odébb.

– Szóljon majd, ha ki akar szállni.

– Jó, majd szólok.

Már megint hazudtam, gondolta a fiú, csak azt nem tudom, miért. Megmondhatam volna, hogy nem haza megyek, és nincs is hova, hogy a barátomnál töltöm ezt a két

hetet, de hát mi köze hozzá! Mindig elfogta a szorongás, ha erre gondolt. A barátjának szülei vannak és testvérei és szerteágazó rokonsága. Szegény srác, gondolta, őszintén sajnálom. Azért magát is megsajnálta egy kicsit. Elképzelte az érkezést, az udvariasan zajos fogadtatást, a jóindulatú résztvétől csöpögő családi kört...

A falu határába értek. Elhagyták a temetőt, a szélső házakat és a gabonaraktárt, ahol a fiúnak ki kellett volna szállnia, de nem szólt. Végül kiértek a faluból.

– Messzire megy? – kérdezte az asszonyt.

– Igen. A hegyekbe.

– Minek?

– Kivettem egy hét szabadságot. Pihenni fogok... Van egy kis nyaralóm.

– Egyedül fog pihenni?

– Nem.

– A férjével?

– Már nincs férjem.

A fiút nem érdekelték az asszony vála-

szai, csak azért kérdezett, mert úgy érezte, hogy nem ülhet itt mellette, mint a sült hal. Ehhez nincs joga.

Sokáig egyikük sem szólt. Az út egyre keskenyebb és rosszabb lett, de a táj gyönyörű. A fiú élvezte, sose járt még erre. Közben megeredt az eső, kövér cseppek verődtek a szélvédő üveghez. Az asszony megállt, felhúzta a kocsí vászontetejét, és megfésülte zilált haját. Mikor felemelte kövér karját, áporodott izzadságszag csapott a fiú orrába. Hosszú, vörös szőrcsomók tapadtak nedvesen az asszony hónaljához. Legalább ne hordana ilyen kivágott ruhát, gondolta a fiú, és elfordult.

Elhagyták a dombvidéket, veszélyes szerpentinen kanyarogtak.

– Még mindig nem száll ki? Ilyen messze van a faluja? – kérdezte az asszony.

– Már elhagytuk.

Az asszony megütközve nézett rá. A fiú zavarba jött.

- Miért nem szólt?
- Nem tudom. Egyébként, ha terhére vagyok, tegyen ki. Nekem igazán mindegy. Az asszony elnevette magát.
- Tényleg kiszállna, ha megállnék?
- Persze – mondta a fiú. – Bebizonyíthatom...
- Harminc kilométerre vagyunk a legközelebbi emberlakta helytől. Autók is ritkán járnak errefelé.
- Igazán megrémít.
- Tudod, mit? Nem állok meg.
- Ahogy parancsolod – tegezte vissza a fiú.
- Te mindig ilyen barátságos és bőbeszédû vagy?
- Az asszony hangjában nevetés bujkált.
- Még ilyenebb.
- Az asszony nevetett.
- Nem tudsz megsérteni – mondta. – Tegyéél le erről a szándékokodról.
- A fiúban kezdett feloldódni a zavar és feszültség.

Egész rendes tag, gondolta, többet nem hazudok neki.

A fiú szétvetett lábbal állt, és nézte az alatta vonuló hangyákat. Mint a menekülők, gondolta. Az egyik sor a hangyabolytól a fenyőhöz igyekezett, a másik vissza. Összehordott túlevelekből állt a hangyavár. Fent a bejárat. Mint parányi tûzhányó, úgy ontotta magából a hangyák izgága seregét.

– Disznók! Ti mindig tudjátok, hova mentek, mit csináltok. Célotok van... és értelme annak a nyomorult, vacak kis életeknek. Ha jól meggondolom, még szabadok is vagytok... Ezt utálok bennetek.

Lassan, akadozva beszélt. Behunyta a szemét, s a feje ide-oda ingott.

– Disznó kis dögök... Lehet, hogy tényleg szabadok vagytok, de én vagyok az Eiffel-torony. Ti meg csak hangyák... vacak kis hangyák vagytok...

A hangyák nem válaszoltak.

– Na jó. Csak fontoskodjatok. De majd

én mindjárt mondok nektek valamit, amitől... izé...

Nagyot csuklott. Fölemelte a fél lábát, elszédült, és a földre huppant. Úgy maradt a földön ülve, s a hangyák felmásztak a kezére.

– Pardon – mondta, és lefújta őket. – Tetszenek látni, én esni is ilyen udvariasan tudok. Fogadni mernék, hogy egyikükre sem ültem rá. Tudniillik... én mindenkit szeretek... Az emberevőket is... Ti vagytok az emberevők. Szerettek? Nem szerettek? Nem tesz semmit. Én vagyok az új, a tökéletes... az akarat nélküli... Mit is akartam mondani? Ja... Szia, kedveskéim, én most megyek... Még beszélgetünk... Nem tesz semmit... Én megbocsátok.

Feltápáskodott, betámolygott a fák közé. Vállát egy fenyő törzsének támasztotta, és hányt.

– Meghalok – nyöszörögte.

Megint hányt. Keze fejével megtörölte a száját, lebotorkált a dombról, körül se né-

zett, úgy támo­lygott át az országúton. A pa­tak szélén leült egy kőre. Arcát a térdére fektette, s két tenyerét a vízbe dugta. Talált két lapos követ, kiemelte a vízből és szem­ügyre vette őket.

– Ti nem ismeritek az emberevőket – mondta –, csak ennyi a különbség köztem és köztetek. Egyébként... mindenben hasonlítunk. Ti se futkostok ész nélkül, mint a hangyák... Nektek is mindenütt jó. Ott jó, ahol vagytok. Ti is jó fiúk vagytok. Ültök a víz alatt... a víz átsuhan rajtatok, néha odá­bbsodor egy kicsit... de az se számít. Elkoptok... egyre kisebbek lesztek... homokká, aztán iszappá.

Visszatette a két kavicsot, pontosan oda, ahonnan kiemelte őket. Vizes tenyerével végigsimított az arcán.

– Ha én lennék a víz, sehová se mennék. Állnék egy helyben, és a kövek vinnének tovább. Nem lenne jó? Ülnék a köveken, és ők ballagnának velem... valahova. Mindegy, hová... Én mindig kikerülöm a hangyákat.

De ha a hangyák lennének az emberek, eltaposnának... Ők mindig tudják...

Lassan kijózanodott. Felállt, és fölballengott a dombra, a víkendházhoz. Megkereste a kulcsot, kinyitotta az ajtót és bebotorkált. A konyhaasztalon meglátta a konyakos üveget, elfordult, és bement a szobába. Kihúzott egy párnát az ágyneműtartóból, a heverőre dobta, és lefeküdt. Behunyta a szemét, de abban a pillanatban megfordult vele az ágy. Nyitott szemmel kell feküdnöm, akkor nem érhet baj, gondolta, pedig már nem vagyok részeg, csak a gyomrom fáj. Öt óra. Mindjárt itthon lesz az öreglány.

Fölkelt, elővett egy dobozzal az aszszony amerikai cigarettái közül, és rágyújtott. Amikor visszafeküdt, eszébe jutott, hogy nem hozott hamutartót. A dobozból kiszórta a cigarettákat, és belehamuzott. Legközelebb megmondja a hangyáknak, hogy egyék meg az asszonyt.

Mire a harmadik cigarettát is elnyomta, lentről autóbúgás hallatszott. A dobozt

gyorsan letette a földre, befordult a falnak, és behunyta a szemét. Megspórolok egy köszönést, vagy mást is, gondolta...

Az asszony belépett a szobába.

– Na végre – lihegett. – Míg az ember felmászik ezzel a csomaggal! – Belevetette magát a fotelba.

– Alszol? – kérdezte.

Vaddisznó, gondola a fiú. Azért is alszom. Jogom van hozzá.

Az asszony a zsebkendőjébe törölte verejtékes homlokát, s még mindig fúj. Oda ment a fiúhoz, föléje hajolt.

Fuj, most mindjárt megcsókol – gondolta a fiú.

Az asszony kisietett a konyhába, kemény cipősarok-kopogás követte, aztán megnyikordult a kredenc ajtaja, edényörögés hallatszott. Később zsír sercegett egy lábasban. A fiú látta, amint ezek a zörejek körülröpködik, szinte hozzátartoznak, el se lehetne választani őket az asszonytól. Lehet, hogy a testéből árad a zaj: ahol ő

van, onnan menekül a csönd. Ahova lép, mindenhova ez a kopogás, csörömpölés, sístergés, fortyogás követi.

Egy darabig még azon tûnődött, hogy hova is kellene bújni, ahol az ő kis csöndjét semmi se zavarná, ahol jól megférne az igazi nagy csöndben. Legjobb lenne elnyúlnia a patakban, és lapos kővé változnia...

Elaludt.

Mire felébredt, már teljesen besötétedett. Az ablakra nézett, de nem látott mást, csak a fenyők fekete csúcsait. Teljesen józan vagyok, gondolta, és ez a baj. Nagy baj. Feltápáskodott, de alighogy lábra állt, megszedült, vissza kellett ülnie. Halántékán minden ér lüktetett, megpróbálta leszorítani, de nem használt.

Belépett az asszony.

– Mi van, te álomszuszék? Egész nap nem válthat veled két szót az ember, mert alszol, mindig csak alszol. Mi az, megint a fejed?

A fiú csak biccentett.

Az asszony magához húzta, és megcsókolta a homlokát.

– Gyere, kész a vacsora. Ma még biztosan nem ettél. Olyan leszel lassan, mint egy kísértet.

Szellemes vagy, gondolta a fiú, s hagyta, hogy az asszony átfogja és kitámogassa a konyhába.

Ültek az asztalnál. Az asszony sokat és jóízűen evett, de a fiú torkán nem akart lecsúszni az étel. Forgatta szájában a falatot, nagyot, keserveset nyelt, és letette a villát.

– Nem bírom megenni – mondta elszántan.

– Na végre! – nevetett az asszony. – Ezt a csodát is megértem, hogy megszólalj! Kérsz valami mást? Kolbászt, szalámit is hoztam. Finom száraz szalámit.

– Köszönöm, majd később – mondta a fiú, és a diákkonyhára gondolt. – Igen, később, csak ez a fejfájás múljon el.

Az asszony kihúzta egy borosüveg dugóját, és poharakat hozott.

– Ilyet még nem ittál, fiam! Valódi francia vörös. Töltsék?

– Igen. Légy szíves.

– Tudod-e, mit ünnepelünk ma?

A fiú ránézett, és nemet intett. Az asszony zsíros arcán csak úgy fénylett a titokzatosság. Előrehajolt, s úgy nézett vissza a fiúra, mint egy éhes állat. Két kövér melle az asztalon feküdt, kiduzzadt a kivágott nyári ruhából.

A fiú nem bírta tovább, elfordult.

– Te kis buta, te – dorombolta az asszony –, látod, mi lenne, ha én nem volnék melletted? Tényleg nem tudod, milyen nap van ma?

– Nem tudom – mondta a fiú, és a körmét rágta.

– A névnapod! – bökte ki diadalmasan az asszony.

– Meglehet.

– Hogyhogy meglehet? Nem szoktad megünnepelni?

– Nem. Soha. Még senkinek se jutott eszébe, hogy szóljon.

– Szegénykém! Vettem ám neked valamit – sugárzott az asszony, és besietett a

szobába. Izgalmában megbotlott a küszöbön, kis híján elterült. Átkötött csomaggal jött vissza, az asztalra tette, és kapkodva bontani kezdte róla a papírt.

– Idenézz! – mondta, és egy sötétkék pulóvert húzott elő a csomagból. – Tiszta gyapjú! Egy vagyonba került, de nem számít! Ugye, gyönyörű?

– Állati – mondta a fiú, és csak ült.

– Az én ízlésemben megbízhatsz! Na gyere, próbáld fel hamar, hadd lássam rajtad!

A fiú felállt, magára húzta a pulóvert.

– Menj tovább egy kicsit, hadd nézzelek...

A fiú továbblépett, a konyha közepén megállt.

– Fordulj meg!

A fiú megfordult. Ügyetlenül lógatta a karját.

– Jobban el se találhattam volna. Nagyszerű! Tökéletes!

A fiú csak állt.

– Mondj már valamit! Tetszik?

– Igen – mondta a fiú. Még mindig hát-
tal állt az asszonynak.

– Megfordulhatsz.

Megfordult.

Aztán eszébe jutott valami.

– Köszönöm – mondta, és megpróbált
mosolyogni.

(1972)

Át az üvegfalon

Jön a nagyjelenet: premier plánban a hősnő könnyei, a szépfiú torzonborz feje. Éjszakai sikátor, lobogó tűz, újjáéledő szerelem. A felrobbant színek vakító esőként hullanak a nézőtérrre. Előbb halk zene, majd crescendo, forte, fortissimo – és vége.

Sárga fény ömlik végig a termen, a pad-sorok felkavart hullámaiból sápadt arcok vetődnek felszínre tátogva, fuldokolva, mint a mélytengeri halak.

Helén messziről látja magát, amint János karjába kapaszkodva, kábán botorkál lefelé a lépcsőn. Csak most az egyszer ne nézzen rá, fohászkodik, ne kérdezzen semmit, nem tudna válaszolni. Szájában

megkeseredett a hallgatás.

Végre kiérnek az utcára. Hűvös eső szemerkél, a szürkületet halvány köd oldja fel. Mélyre szívja a nyirkos levegőt, szeméről mintha hályog oszlana lassan. Elengedi a férjét. Hálás neki a csendért, bár érzi, nem tapintatból ered, merő véletlen.

Szeretné tudni, mire gondol most János. Talán egy percre visszaidézi a filmet. Nem mer ránézni, fél, hogy rajta is ott lesz az álarc, mint a kifelé özőnlők arcán. Az álarc: a főhős elmosódott arcának színtelen negatívja, amelyet az utca végéig hordoznak magukkal, de talán még tovább is. Talán az első tükörig, amelybe belenéznek. Akkor az álarc darabokra törik, és csörömpölve a földre hull.

Helénnek az utóbbi időben már nem kellett tükör. Most sem. Érzi, hogy az angyalarc merev kérge alól kinyúlik orra, álla, a duzzadt ajak elkeskenyül s az ő szája formáját ölti fel, az üvegcsillogású tószemek tükrét felkavarja a beléjük dobott kő,

iszapszínüvé válnak, szeme alá kiülnek járomcsontjai, fakó bőréről, fáradt vonásairól a maradék viaszos simaságot is leáztatja a permeteg eső. Kész. Ez már az ő arca. Az ő tökéletlen arca, amelyet idővel megszo-kott, és már vállalni is mer.

Mire gondolhat János, és vajon hol tart az átalakulással? Szeretne ránézni, de nem mer, nem teszi, jobb a bizonytalanság.

Eszébe jut a délelőtti séta az erdei úton. A menedékház, ahova betértek egy kávéra. Jólesik visszagondolni rá, mert az eltelt hét alatt sehol sem érezte olyan jól magát, mint abban a kopott, öreg faházban, a szakadozott viaszosvászon borítású padon, az egyszerű fehér abrosszal terített asztal mellett. A kávé híg volt és hideg, a limonádében érezte a hegyi patak ízét. A sarokban gúládba rakott, tömött hátizsákok várakoztak, fáradt, elázott turisták hétköznapi gondjaival tele. Ott minden érthető és természetes volt.

Délelőtt abban a kis faházban azt mond-

ta Jánosnak, hogy úgy fest, mint egy javakorabeli olasz filmrendező, már csak a pipa hiányzik a szájából. János meglepetten nézett rá, és sietve nyugtázta, valóban, ő is úgy érzi, illenék neki a pipa, egyszer majd meg is próbálja. S a keze után nyúlt, megsimogatta, talán hálából az ötletért. Arca megváltozott, kisimult, merev álarcot látott átderengeni János elégedett vonásai mögül. Az a szoborfej akkor hosszú időre kettőjük arca közé fészkelte magát.

Helén megborzong. Ruhája átmedvesedett, minden mozdulatnál nyirkos tenyerek érintik a testét. Torkában lassan fokozódik a keserű csend íze. Szeretne mondani valamit, de János megelőzi:

– Megnézzük holnap a folytatását?

Mi az? Miről is van szó, minek a folytatását? Ja, persze, a film! Szeme előtt filmkockák sora pereg, színek és képek váltakoznak, gördülnek előre-hátra, míg végül megáll a sor. Darabokra hullik, csak egy kép marad egészben. A főszereplő arca, jellegzetes mosolya,

fekete fürtjei, a felnyílt ajkak valószínűtlenül fehér fogsora. Az arc, amely az előbb még zuhant és emelkedett, most hirtelen megremevedik, önmaga fényképe lesz. Helén nem tudja bizonyosan, akarja-e még egyszer látni ezt az arcot, amely az ő arca helyett egy másik, színes arc fölé hajol élethû vágyakozással.

– Nem tudom – tétovázik –, majd meglátjuk, milyen kedvünk lesz holnap.

Mondhatott volna igent vagy nemet. Valóban, választania kellett volna két lehetőség közül, hiszen János nem szereti a kitérő válaszokat, de nem tud dönteni. Furcsa két szó ez az igen és a nem. Úgy hangzanak, mint az ajtócsapódás, és Helén fél a csukott ajtóktól. Sosem tudhatja, nem zárulnak-e be örökre.

Érzi, János elégedetlen. Mást várt, mindenestre igent. Eddigi kábult szótlanságát ellágyulásnak vette. Ettől mindjárt erősnek érzi magát.

– Nem nézem meg.

– Miért?

– Nem tudom megindokolni. Egyszerûen nem vagyok kíváncsi a folytatására.

Az ajtó! – jut eszébe, és erősen fogja a kilincset, nehogy kinyíljon. Ez a bezárt ajtó most az ő veresége, de felér egy győzelemmel.

A fények és az árnyékok résein lassan előbújnak a hangok. Az aszfalton surranó autókerekek, a szertefröccsenő tócsák hangja, a járókelők monoton vagy élénk párbeszédei, nevetések, mintha az úttest vizes tükrében fénycserepekből kunkorodnának elő.

Ebbe a képbe hajol bele János kérdező arca, amelyről nem tudja, milyen lehetett az előbb, de most az ő valóságos és egyszerű János-arca volt.

– Nem tetszett a film? Azt hittem... – Nem fejezte be.

Mit hitt vajon? Micsoda kérdés? Micsoda felderítetlen homály, amelyben a kérdések János tapogatózó csápjai... Most már tudja, hogy erős lesz. Az erősek igazságtalanok.

– Tele volt ízléstelen jelenetekkel.

Utánagondol annak, amit mondott, a szavak idegenül rezonálnak a fülében, és egyre távolodnak.

– Mire gondolsz? – kérdezi János. – A verekedésekre? Tudom, nem szereted az ilyesmit.

– Ó, dehogyis. – Kár, hogy eszébe juttatta, ezt el akarta sülyeszteni jó mélyre.

Vér, vér, sebek, egészen élethûen megjátszott kín, halál. Torokba, mellbe, hasba futó penge. Akasztott ember szőrös, fehér lábszára hintázik jobbra-balra, mint az inga, egy szörnyû óra ingája. Sóhajok, könnyek és nevetések a nézőtér egyarcú, ezerszemû masszájából. Az idő és halál borzalmas óraütései, tiktak, tiktak, kések, kardok, kaszák! Nem! Nem! Elég!

– Nem, nem arra gondolok.

Nem akarok gondolni rá, elég, mást, valami mást kell keresni. Mi volt még? Kastély, hálószoba, heverő, arany, arany, a fiú keze az asszony arcán, nyakán, mellén.

Szemérmetlen, érzéki játék a vágygyal, odaadás és birtokbavétel, az aktus látszatát keltő csúfondáros játék a kamerák láthatatlan kulisszái előtt... és most meg kell mondanom, mire gondolok, miért tetszett, miért nem tetszett, valamit mondanom kell, ami tárgyilagos, ami azt a benyomást kelti, hogy „ez az én véleményem”.

– Maga a történet érdekes. Szívesebben láttam volna fekete-fehérben. Valóban nem rossz. Kár, hogy tucatfilmet csináltak belőle.

– Ez igaz – bólint János. Ez a válasz az ő szájíze szerint való.

A gyalogjáró ovális térré tágul, az autó szürke foltja zárja le kijáratát. János megcsörgeti a kulcsot, de mielőtt kinyitná a kocsiját, észébe jut valami, megáll:

– Gyere, igyunk egy konyakot.

Helén felfrissül:

– Az jó lesz, igyunk.

Az éjszakai bár víziója.

Fény, színek és luxusdíszletek. Rideg előkelőség: illusztráció a külföldi vendé-

gek feloldott hangulata köré.

A bőrfotelokban fényesre tömött pénztárcák ülnek, hártyafülekkel, vízsínû szemekkel. Nyitott zsebek és fülek sűrögnek körülöttük. Az egyik az ő asztalukhoz sodródik, a pénztárcák idegen nyelven kérdezi tőlük, mit óhajtanak. Mikor a félreértés kiderül, ráérős unalommal ballag tovább.

Helén szemében meginog a bárpult hájója, s a benne ülőkkel együtt lassan körbeúszik. Aztán kiszáll belőle egy sötét egyenruha, és tálcán hozza a két konyakot.

Már megint ez a feszültség, ez az idegölő vibrálás a belsejében; felugrani és elszaladni, valamit tenni, valamit, amit itt nem szokás, amit itt nem illik.

János cigarettával kínálja, rágyújt, kocintanak, s ez néhány percre még az asztalhoz köti.

Helén hátrasimítja nedves haját.

– Nagyon kócos vagyok?

Tudja a választ. János arca tükör, elégedett.

– Szép vagy. Szép és elegáns. Megnéztek, ahogy bejöttünk.

A válasz még sokáig visszhangzik Helenben, maradék nyugalmát is felkavarja. Végignéz magán, majd ugyanaz a tekintet körüljárja a falak mentén a termet. Egyre távolabbról lát mindent.

Látja saját ülő alakját, mint egy kicsiny fehér foltot, egy tengelyt, és ideges arcok küllőit köröskörül. Most megbillen a kerék, az arcok lassan körbefordulnak körülötte. Egyik kör jön a másik után, gyorsul a forgás, összemosódnak a színek és foltok, már csak egyetlen abroncsszerű arc kering a fehér tengely körül. A színeket sorra kiszórja magából az őrült forgás. Eltűnik a hang, egyetlen monoton zúgás hallatszik csak valahonnan az örvényből, a mélyből. Kiszállna, már nem bírja tovább... hol a vészfék, amibe két kézzel belekapaszkodhat? Hol van János? Ó... végre... friss levegő! Valaki kést dobott a küllők közé, fekete rés tátong az abroncson, onnan áramlik be a szél. Va-

laki szól, ismerős a hang, egészen közeli, karnyújtásnyira lehet csak, acélhorog, az örvény falába akad, végighasítja.

János már másodszor szólt, Helén utólag érti meg a kérdést:

– Rosszul vagy?

Int, hogy semmi baj. Csikorognak a fékek, a kerék megáll.

– Semmi. Megszédültem egy kicsit.

János alulról néz rá. A részvét és gyengédség függönyeivel hadakozik, időbe telik, míg elő tud bújni.

– Megártott a konyak, ugye?

Igazán kedves. Józanítóan. Hadd legyen igaza.

– Igen, azt hiszem, megártott.

Valaki pénzt dob a zenegépbe, a műanyag kar lemezt emel a korongra. A varázspálca ütéseire feldübörögnek a dobok, s a Rolling Stones gitárok megkezdik sötét varázslatuk rítusát.

Helén torka száraz lesz, elszûkül, minden nyeléssel parazsat nyel. A beatzene, az örök,

csillapíthatatlan szomjúság rágja ürege a testét.

Jánosra néz, akinek páncélján üresen kopognak a hangok. Hányszor próbálta már kihúzni ezt az elnehezedett páncéltestet évei meglazult medréből, de nem bírta a súlyával! Ő maga is bokáig süllyedt már a sárba. Ha most kilépne, sziklás partot keresne! Keresnie sem kellene, hiszen ott kíséri minden álmában a friss, hideg zuhatag, zabolázhatatlan partjaival, egy elűzött és vissza-visszakönyörgött test vakító szikláival.

Szerelmem!

Hangosan akarja mondani, hogy száz kilométerek távolába is hallható legyen, de nem, most még nem lehet. Talán egyszer ennek is eljön az ideje. Egyszer féket vet a tajtékos testnek, és elmerül benne örökre.

Elzuhog a kép, csak a szomjúság marad, amelyet minden korty ital mélyebbre éget.

És itt marad a széles, olajos hátú folyam, leomló partjaival, gondokkal rakott hajóival. János integet a túlsó partról:

– Gyere, menjünk.

Helén maradna még, de nem szól, lassan átevíckél a vízen.

– Fizettél? – kérdezi, mikor János közelebe ér.

– Persze. Észre se vetted?

Szótlanul mennek a kijárat felé, a pincér fogadja köszönésüket, utánuk bólint, és megjegyzi magának, hogy lám, a ruha nem minden.

Kerülgetik az asztalok négyszirmú virágait, átvágnak a ráérők cigarettafüstjének hullámain, s már várja őket a kedves, ismerős sötétség, a feloldó, sejtekre bontó, gyógyító eső.

– Fázol? – kérdezi János, és átfogja Helén vállát, aki most olyan, mint a selyemhernyó bábja. Szoroson körültekerzte magát fehér csipkesáljával. Teste engedelmesen tölti ki a henger alakú báb üregeit, csak a feje és lába kunkorodik elő fázósan belőle.

De a gyomrában már ott fészkel a meleg,

az ereiben keringő nesz felszabadítja, apró nevetésekre ingerli.

– János, Jánoska, vén medve, mikor táncolunk egyet?

– Amikor akarod, kicsim, csak ma ne.

– De én most akarok!

– Értsd meg, Helénkém, édesem, most képtelen vagyok... egy ilyen fárasztó út után, mint a délelőtti volt!

– Ugyan, csak nem ártott meg az a kis séta?

– Nem is... tulajdonképpen nem volt az olyan rettenetes, nem az a baj.

– Hát?

– Semmi, ne nézz rám így, igazán semmi különös, csak az az átkozott cipő hólyagot tört a sarkamon. Most kezd csak igazán fájni.

– Szegénykém. Pihenünk két napot, aztán elmegyünk táncolni, ugye? Oda, ahol az a lengyel beategyüttes játszik, a Luna bárjába. Jó? És veszünk neked egy kényelmes túracipőt.

Helén olyan könnyû, hogy majdnem elszáll. János karja tartja csak a földön. Felváltva süllyed és emelkedik a vállán ez a súly, János bicegésének ütemére.

– Tényleg ennyire fáj?

János arca savanyúra görbül, bólint.

– Biztosan csupa vér a zoknim.

Helén elképzeli, amint János otthon leveti a zokniját, amit langyos, ragadós vérfoltok tarkítanak. Biztosan a mosdóba teszi majd, s a többi már az ő dolga lesz. A véres, mosóporos víznek sárgásrózsaszín a habja... Orrában már érzi a vér édeskés szagát.

Megrázza fejét, hogy messzire ûzze a képet. Felkavarodott gyomrában táncra perdül az undor. Szétcsapja karjait, hogy friss, nyirkos ködöt öleljen a stóla nagy, fehér szárnyai alá. János karja lehull róla, s mintha minden egyensúlyérzéke a karjában lett volna, felbillent teste fájós lábára zökken.

– ...az a rohadt!... – szisszen fel a fájdalomtól. És Helén válla engedelmesen simul az utána nyújtott kar alá.

János begyűjtja a motort. A bár zöld és piros neonbetűi szétfröccsennek a millió vízcseppel borított ablakon. Mozdul az ablaktörlő, s mint két óriás ecset, szétkeni a színeket a palettán.

Öregasszony sötét alakja araszolgat végig a reflektorok sárga kötélén. A kocs megindul, előre, hátra, körbefordul, s az úttest fekete sodrába csusszan. Úszik az árral. Néha megnyikkannak a fékek, egy-egy kanyar majdnem partra veti. Kezek fehér foltjai keringenek a kormány láthatatlan körívén. Jó, biztos és erős kezek. Jólesik mellettük ülni, és nézni, hogyan hámozzák ki az utat a ködből, a fenyők partjai közül. Ezeket a kezeket valami ismeretlen átok örök mozgásra ítélte. A cselekvés vízszintes, függőleges és kör alakú pályáján futnak serényen, mióta csak ismeri őket. Mindent helyette és őerte tesznek. A vibráló mozdulatok, mint egy érzékeny műszer mutatói, azonnal reagálnak még a gondolataira is. Elég egy érmét dobni az automatába, s már

indulnak is, végzik beléjük táplált funkciókat. Mi lehet ez az érme? Helén maga sem tudja. Az arca, a teste? Vagy csak a pusztá jelenléte? Akármi is, úgy érzi, hamis és értéktelen. Mit tegyen? Mit, mit is kellene tennie, hogy legalább egy kicsit hasznosabbá váljon? Tanulni. Nem, arról már lekésett. Dolgozni? Vállaljon valami állást, akármit, csak hogy kitöltse felesleges idejét? Ebbe meg János nem egyezne bele. Nem vagyunk rászorulva, mondaná kicsit sértett önérzettel, neked csak az a dolgod, hogy sokáig, nagyon sokáig szép maradj és fiatal, és szeress engem. Néhány évvel ezelőtt még volt egy álma, festeni akart. János is biztatta, mindent megkapott tőle, amire szüksége volt, de aztán valahogy el is feledkezett az egésztől. Néhány skicc, félbehagyott portré, ügyetlen tájkép őrizi már csak akkori lelkesedésének emlékét. És ezzel be is zárult a kör, nincs más hátra, minthogy megfogadja János tanácsát, és elűzze fel-felébredő nyugtalanságát.

- János.
- Tessék.
- Nem zavarlak? Mondani akarok valamit.
- Dehogyan zavarasz, kicsim, csak mondd.
- János, én... mi lenne, ha megtanulnék vezetni?
- Tudod, hogy örülnék neki, de ez, sajnos, mégis lehetetlen.
- Miért? Próbáljuk meg még egyszer, majd jobban figyelek. Megígérem.
- Helénkém, tudod magad is, hogy ez neked nem megy. Lassú a reflexeid, ha baj van, pánikba esel... Mi értelme volna, mondd?
- Nem tudom. Mégis szeretnék megtanulni vezetni. Persze, félek is tőle egy kicsit, de talán belejönnék...
- Édesem – János Helén keze után nyúl, megcsókolja –, nem nőnek való az ilyesmi. Ha legalább egy parányi érzéked volna hozzá, nem bánám. Ugye értesz? Próbáltuk, nem sikerült. Nem tehetsz róla. Túl nőies

vagy, igazi nő, a szó legszebb értelmében. De minek magyarázzam, hiszen épp ezért szeretlek.

A köd, az eső és a sötétség alagútján kifelé rohannak a nyárból. Megint ősz jön, fátsultság, megnevezhetetlen, tompa fájdalom. Helén nyarakban számolja az éveket. Élő növény, amelyen az augusztus, a hegyek, a tenger rövid életű virágokat nyit. Gyönyörű és haszontalan virágokat, tűzpirosakat, mint a ritka orchideák. János még mindig a színük és illatuk bűvöletében él, behunyt szemmel élvezi, s ha hervadni kezdenek, egyenként lepréseli, gondosan kisimított szirmokkal a herbáriumába zárja. Még nem tudja, amit Helén: a virágcserep már zsúfolásig megtelt szomjas, táplálékért könyörgő hajszálgökökkel. Évről évre kevesebb a virág. Új föld kellene, erős humusz, új, nagyobb cserep.

Még egy hét, és véget ér az augusztus, s ő újra átdidereg egy őszt, egy telet, egy hűvös tavaszt. Tétlenül, önmagába bújva. Jaj, csak

soká tartana ez a hét! Meg kéne kettőzni minden napot. Az éjszakákat is nappallá világítani mesterséges fénnel, tűzzel, alkohollal, mindegy, hogy mivel, csak forrók legyenek és világosak. Minek ez a rohanás? Ez is csak a hervadást sietteti. Az út is. Felkavart hullámai feltartóztathatatlanul sodorják a rettegett ősz felé.

– Lassabban, János, ne hajts olyan vadul!

A férfi nevet, dicséretnek vagy inkább biztatásnak érti a kérést, és lábfeje még több erőt ömleszt a gázpedálba.

Helén elsápad, arcát mint foszforeszkáló tilalomtáblát tolja János fékezhetetlenségének erőterébe, de a férfi nem látja meg, egész testével, érzékeihez nőtt kocsiával a hajtűkanyarba dől. Helén szédül, az ajtó fogantyújába kapaszkodik, a négy kerék sikolt helyette.

– Ne, János! Kérlek, nagyon szépen kérek, lassíts egy kicsit!

– No jól van – dörmögi János, és a kicsire zsugorodott testre villant egy mosolyt. Az

arc viaszos lapján észreveszi a rémület árnyjátékát.

Emelkedő jön, a sebességváltó gáncsot vet az elszabadult autónak, s már szinte lépésben ballagnak felfelé. János egyenesre húzza hátát, az ülés támlájának veti, és mélyet lélegzik. Pihen. Kétoldalt a fenyők gyászoló, óriás asszonyalakjai lassú sétára fogják léptüket.

– Csak nem féltél, kis bogár? Ismerhetsz már, biztosan vezetek. Ez az út is... szinte az ösztöneimben él már. Csukott szemmel is meg tudnám tenni.

Válasz után kutat az ismeretlen arcon, de nem talál rajta semmit. Helén érzi a választ mélyen a testében, minden tagjában, de a konok kérgen át nem tud a felszínre törni.

– Érthetetlen – vitatkozik a férfi, csak úgy, önmagával –, mindig azt hittem, a nők szeretik a sebességet. Ha passzívan is, de élvezik a száguldást. Élvezik, hogy szertelenségekre ösztönözhetik a férfit, hogy felboríthatják a rendet, a férfi rendszerbe kénysz-

erített tevékenységét. A stabilitását.

– Igen. Ez bizonyára így van. – Helént halvány bűntudat szólaltatja meg.

– Te kis csodabogár! – Fél karjával átfogja, magához húzza az asszonyt, megcsókolja a halántékát.

– Szeretlek.

Hangja ellágyul, szorítása néma könyörgés.

– Ha hazaérünk, legyél jó hozzám egy kicsit. – Vár, hallgatása szelíd erőszak, rábeszélés. – No igazán, csak egy icipicit. Már napok óta kívánlak... lassan el is felejttem, milyen a tested. Ugye, magadhoz engedsz?

Helén még mindig kő és viasz. Bólint. Távoli a hang, örül, hogy ilyen távol tudja tartani magától. Nem fáj, nem fáj, érzéketlen daganatot metél a penge.

János elégedett, visszahúzza a karját. Érzékszerveit újjászülik a szerpentin veszélyei.

Pár percnyi hallgatás ver cölöpöket a két test közé. A fenyőasszonyok felfogott szoknyával sietnek. Egyikük, talán a leg-

sudárabb, behajol az ablakon, egy pillanatra csak, és továbbsuhan. Egy furcsa, merev arc, egy csodálkozó tekintet. De hiszen ez Margit!

– Margit! – szólta őt Helén, s nyomban meg is bánja, hogy kiejtette a nevét. Ijedten Jánosra néz, de Jánost már nem zaklatja fel ez a név.

– Mi van vele? – kérdezi egészen könnyedén, a szavak felszínéről.

– Semmi, semmi, csak eszembe jutott.

Elhallgat, de aztán rájön, hogy Margit mentőöv, ezt most nem engedheti el. Mit mondjon, mit kérdezzen? Mindegy, csak az asszony most itt maradjon közöttük.

– Margit jól vezetett?

– Igen. Talán még nálam is jobban. Azt hiszem, egészen kivételes tehetsége volt hozzá.

– Szeretett rohanni?

– Hajaj! Egy kicsit örült volt. Nemcsak a volán mellett, mindenben fékezni kellett őt.

– Mesélj róla.

János figyelme megoszlik az út és Margit történetének filmkockái között. Soká me-reng a mélyre süllyesztett háló fölött, míg végül partra húz egy emléket, egy szépet és jellemzőt a sok közül.

– Házasságunk első évében vettem egy kimustrált kocsit. Egy öreg Simcát. Esőben, aszfalton életveszélyes volt járni vele, a si-mára kopott gumikkal. A karoszszeriát két rozsdás csavar rögzítette az alvázhoz, min-den kanyarban elrepülhetett. Margit persze rögtön megtanult vezetni, és szolgálati utakra járt vele. Egyszer hosszabb útra ment, csak harmadnap estére ígérte érkezé-sét. Hajnalban pedig nekem kellett utaz-nom valahova. Megígérte, hogy összecsomagolja a holmimat. Idejében elindult viszafelé – több mint kétszáz kilométer volt az út –, de valami motorhiba miatt órákat veszített. Besötétedett, mire a Dunához ért. Az úgy a feleúton lehetett. Ráadásul olyan sűrű volt a köd végig a Duna mentén, hogy két-három méternyire sem látott. Az autók

lépésről lépésre tapogatták ki maguk előtt az utat, egymás nyomában vánszorogtak, mint a csigák. Margit egy darabig bírta ezt, aztán megdühödött. Lesz, ami lesz, gondolta, és elhúzott az óvatos kocsioszlop mellett. Átkozott szerencséje volt, hogy nem jött vele szembe semmi. Az élre került, most már ő vezette a sort. Tudod, ez a legnehezebb. Egyszerre figyelni az út szélét – ahol az ember nem látja, inkább csak sejti az útjelző köveket –, a középvonalat, és azt az őrzítő fehér ködfalat, ami csillogva veri vissza a reflektorok fényét. Ezt sem bírta sokáig. Eloltott minden fényt, és rátaposott a gázra. Az autó sötéten száguldott, mint egy kísértet. Ha rajtakapják a szabálysértésen... hát nem is tudom... talán elveszik a jogosítványát. Életveszély volt, neki is, másoknak is. Azt mondta, így egy-két méterrel többet látott az útból. Hajtott vagy nyolcvannal, meg is érkezett még éjfél előtt. Összecsomagolt nekem, és reggelre megírta a riportját.

Elhallgatott, rosszállóan ingatta a fejét.

Margit szertelen temperamentuma még most is felkavarta, ha eszébe jutott.

– Mindig reszketnem kellett érte. Mindig. Persze, most már tudom, hogy kár volt. Vad volt és fékezhetetlen, talán ez a titka minden sikerének. Persze a két gyerekszülés lecsillapította egy kicsit...

Helén ismeri Margitot, és kerüli, ha csak lehet. Félszeg és tehetetlen lesz a közelében. Emlékszik az első találkozásukra, diadal és kudarc volt egyszerre ez a találkozás. Margit hatalmas, sötét, maga a szépség és erő. Ő még törékeny és pelyhes fióka volt akkoriban. Testében jóformán még be sem fejeződött a nővé érés folyamata. Szûz volt, és örökké éhes. Mikor János mellé került, az első két évben csak evett, evett, ismerkedett az ételekkel, ízekkel, illatokkal. Egy varázslatokkal teli birodalom lett a világ, amelyben ámulva járt körbe-körbe, János gyönyörűségére ismergetett és kóstolgatott. Kézen fogva vezették, s ő hagyta, ezt az egyet adhatta csak viszonzásul mindenért: az alkotás örömét.

Mert őt János formálta ilyenné.

Ó, Margit!

Margit egy almafa. Tavasszal virággal, ősszel gyümölcssel ágain. Két szép fiút szült Jánosnak.

Szegény János, drágán fizettél az én meddő orchideáimért...

János arca elsötétül. Megint egy emlék?

– Egyszer azt hittem, megölöm. Szokás szerint valamin összevesztünk, nem tudott uralkodni magán, és megütött. Engem! Nekimentem, de egy pillanatra lefogta a karomat, aztán amikor érezte, hogy ő lesz a vesztes, ügyesen félreugrott, be a szobába, és magára zárta az ajtót. Nem tudod elképzelni, mit éreztem akkor. Ökölrel mentem az üvegnek. Persze elöntött a vér, erre aztán mindketten kijózanodtunk.

Ezt már ismerte Helén. Ez a seb gyógyulatlan maradt. Margit és János! Két azonos töltésű pólus, két szörnyű erőtét, Margit acél, s János szikrázott, kicsorbult rajta.

– Még most se tudod megbocsátani neki?

– Mit?
– A vereségedet.
– Nem volt az vereség.
– De az volt. – Helén érzi, hogy megszű-
re ment.

– Hidd el, ha akkor a fájdalom le nem
vezeti azt a... nem is tudom, minek nevez-
zem, talán egy pillanatnyi örület volt, szóval
megfojtom vagy összetaposom, vagy mit tu-
dom én...

– Akkor is te lettél volna a vesztes.

– Lehet. Lehet, hogy igazad van, nem vi-
tatkozom.

– Félek tőled.

János megdöbben, oldalra kapja a fejét.

– Ezt nem... kicsim, ezt nem mondhat-
tad komolyan!

Helén már maga sem hisz abban, amit
mondott.

– Mondd meg őszintén, bántottalak va-
laha?

– Nem.

– Na ugye.

– Akarattal nem.

– Máshogy se. Tudom, néha ingerült vagyok, de ez sosem ellened irányul. Értsd meg, Helén, nem ellened: érted történik minden. Nincs más céloom, mint hogy te szebb, gazdagabb és boldogabb legyél. Ugye érted?

– Igen. És köszönöm...

A kar megint ölel, megint hódít és kényyszerít.

– ...azért, mert nagyon szeretlek.

János még beszél, kérdez, magyaráz, de Helén csak udvariasan jelzi, hogy jelen van.

Száz métereket emelkedtek a megtett út során, már az utolsó szakasz következik. Kiertek a köd és a szemerkélő eső zónájából, a levegő olyan, mint a kék kristály. Ide látszanak a közeli hegyormok, s egy lapos tetejű hegy fekete gyapjából már ágaskodnak a szállodák meghökkentő alakzatai.

A kocsis és János nekiveselkednek az utolsó kaptatónak, de Helén képzelete megelőzi őket. Ő már a szőnyeggel borított lépcsőkön szalad felfelé.

A folyosó egyik vége kávéházba, a másik étterembe vezet, a közepe táján pedig két lépcsőfok a hallba, a portáskisasszony foghíjas mosolyának hálójába torkollik. A folyosó és a foghíjas mosoly közti átjárót bal kéz felől egy üvegszekrény keretezi, amelynek polcain valódi nyugati cigaretták és hamis hazai folklór kínálgatják szerényen áraikat.

A szekrény hátsó üveglapját néha – nem tudni, milyen okból, talán a szobáért tülekedő turisták elriasztása végett – kihúzzák a helyéről, s ilyenképpen egy hatalmas, csupasz üveglap őrködik a fent pihenő békés polgárok éjszakai nyugalmán. Az üvegfal mellett még mindig marad elegendő hely, de ugyan ki merészelne a beavatatlanok közül átkelni rajta!

Helén elsiet a folyosó karosszékeiben gubbasztók álmos és reménytelen tekinteteinek sorfala előtt, aztán megtorpan. Egy üres fotelhoz megy, leül, hogy megvárja Jánost.

Amikor először lépett be ide, a pompa és

a szokatlan díszletek káprázatában, mint egy megvakult lepke, nekicsapódott az üvegnek. Ha János el nem kapja a karját, átrepül rajta, és cserepekre zúzza a nyaralásukat.

Az akkori rémület rántja görcsbe azóta is a testét, ahányszor erre a pontra ér, akár a helyén van az üveg, akár nincs, egyedül nem mer a hallba lépni. Előreengedi Jánost, mögötte biztonságosabb. Karjába kell kapaszkodnia, az ő kijelölt útjain kell járnia, akkor nem érheti semmi, semmi szokatlan és kellemetlen nem történhetik vele. Az ő útjain minden fényes. Nevetséges, hétköznapi tárgyakká válnak az éjszaka ijesztő rémképei.

Helén vár.

Metszett csillárok fénye záporozik az üvegfalra, forró, olvasztott ezüst. Cseppfolyóssá válik a fal is, már egyetlen dübörgő zuhatag az egész. Fékezhetetlen áradatként zuhog a vízesés a mennyezetről, másodpercek alatt hűl kristályos hideggé. Fehér tajték örvénylik Helén bokái körül, egyre nő, növekszik az ár, a dübörgés minden más han-

got elnyel, már a térdéig érnek a habok, nemsokára fejét is elborítják. Jéggé dermed a lába, nem tudja levenni szemét a zuhatagról, amely már nem is a mennyezetről, hanem valami iszonyú magas szikláról zúdul alá. S a vízfüggöny mögül most átdereng egy arc, az az elűzött arc, az álmaiba könnyörgött szobortest, szomjúságának egy kortynyi itala, és feléje nyújtja a kezét, ujjai ívéről elröppen a hívás:

– Gyere!

Helén már derékig ül az örvénylő vízben, próbálja dermedt lábát, mozdul, még fel tudna állni. A fehér kőből faragott test előbbre lép, integet, száján érthetővé formálódnak a szavak:

– Gyere, törd át a falat!

De Helén nem mozdul, ülve marad. Némán int a fejével, nem lehet.

(1972)

Tündértehen

Vízió vagy kiáltás az elembertelenedés ellen

Lábaim zsibbadtak már az álldogálástól. Lefeküdnék. Ma valahogy gyöngébbnek érzem magamat. Az álmos félhomályban a legyek is elültek. Mi van ma velem, hogy csak meg-megroggyan a térdem, hogy elfeküdnék... elnyúlnék az almon? A gyomrom, mint a kő, húz lefelé... de még nem fekehetem, meg kell várnom az esti fejést. Akkor tiszta almot kapok, friss szűrős szalmát. Jobb nyugvás esik azon. Szomjas vagyok. A lapockáimon meg-megrándul a bőröm, mintha légy szállna rá. Mi ez a szörnyű hideglelés? Talán a levegőben van valami? Vagy bántott valaki? Senki sem

bántott. Nem emlékszem. Mostanában rövid az emlékezetem. Egyik napról a másikra elszíntelenednek vagy teljesen elenyésznek a képek.

Lépteket hallok, hárman jönnek. Egyikük biztosan a kicsi gazda, akit nagyon szeretek, pedig kemény kis ökle több fájdalmat tud okozni, mint a gazdám nyers, kimért mozdulatai. Ismeretlen hangot vélek hallani.

Nyílik az ajtó. A gazdám viharlámpát akaszt az oszlopra. Az Idegen hangosan füttyent, amint tekintete kibogoz a homályból. Én is megnézem, s nem csalódom. Visszataszító, alacsony, szőrtelen fejű öregember. Oldalamon már megint ráng a bőr, mintha légy mászna rajta.

– Hát ez az, Lajos bátyám – mondja a gazdám, és megcsapkodja a faromat. Jól esik, hogy ennyi büszkeség van a hangjában. – Na, mit mondtam!? Gyönyörű állat, ugye?!

– Aranyszőrű boci – nevet a kicsi gazda –,

apuci azt mondta, a mi bocikánknak arany szőre van.

– Hát, ami igaz, az igaz. Ilyen szép jószágot már régen láttam. Látszik, hogy törődnek veled, doktor úr.

– Az apám érdeme, ért hozzá. Én csak segítek neki ezt-azt.

– Mennyi tejet ad naponta?

– Nem is tudom hirtelen... Tibike, fuss csak el a sajtárért, a konyhaasztalon felejtettem. Megmondom őszintén, Lajos bátyám, nincs sok gyakorlatom a fejesben. Szakszerű masszázssal, meg fejőgéppel vagy mi a csodával, amit maguk használnak, biztosan kétszer annyit ki lehetne fejni tőle... várjon csak, mennyit is... reggel majdnem teli sajtár, este fél... nem lehet több hat-hét liternél.

– No, az nem sok.

– Nekünk bizony sok, Lajos bátyám – nevet a gazda –, a gyerek is csak úgy immelámmal issza, csak azért, mert azt mondtam neki, ez a mesebeli tündérkirálynő arany-

szőrű tehene. Nekem meg apámmal egy liter is elég volna. Ha itt lenne a feleségem...

– Bizony, kár, hogy a doktorné asszony nem jöhetett haza. Csak nem beteg?

Hamisan cseng az Idegen hangja. Hát-ranézek, de nem látom az arcát. Csak a gazdámét. Milyen furcsa most. A szája mosolyog, a tekintetét meg mint valami éles horgot akasztja belém. Végigsimít az orromon, aztán elkapja a kezét, és az Idegenhez fordul:

– Nem, nem beteg. A munkája tartja vissza.

– Kár – recsegi az Idegen. Gyűlölöm a hangját. Borzongok tőle.

– No, Lajos bátyám, a fejés után akkor majd bejön egy pohár borra, aztán megbeszéljük a többit, ha a gyereket aludni küldtem. Nem akarom, hogy hallja, mert bolondul ezért a tehénért.

A kisgazda jön a sajtárral. Az Idegen meg hozzám lép. Ha rám teszi a kezét, felrúgom!

Na, mit mondtam... most meg én kapok... aúúú, ez fáj! Nem teszem többé, gazdám, a kedvéért.

Az Idegen káromkodik, a gazdám meg zavartan mentegetőzik.

– Mutassa magát, Lajos bátyám, remélem, nem tört el semmije. Próbáljon meg felállni, majd segítek. Jól van. Nincs semmi baj. Csak a bőr szakadt fel. Nem tudom, mi ütött ebbe az átkozottba, mitől olyan ideges. Nem elég, hogy elrontotta a nyaralásunkat, most még ez is! Jöjjön be, kimosom a sérülést. Tibor! Te meg ne mászkálj ott a tehén körül, látod, hogy megvadult! Egykettő, bejönni te is!

A kisgazda odajön a jászolhoz. Mozdulni sem merek, nehogy kárt tegyek benne. Karocskáival felnyúl és lehúzza a fejemet.

– Ne félj, apuka már nem bánt – sutto-gja. Odaszorítja arcocskáját a pofámhoz, és izgatottan gyűrögeti a fületem. – Tibike szeret téged, apuka is szeret. Én majd megverem a csúnya bácsit.

Megnyalom a meleg kis arcot, hogy érzem, milyen a bőre.

– Tibor, befelé!

Fejés után lefekszem a friss alomra, de nem tudok nyugodni. Valami nincs rendben a gazda meg az Idegen körül. Mit akar? Miért volt kíváncsi rám? És hogy kerülök én ide... honnan? Csak annyit tudok, hogy néhányszor világos volt az ablakon túl, párszor meg sötét. De mi volt azelőtt? Ha kinyitom a szememet, csak földszínű vályogfalat látok, rajta tátongó repedéseket, meg pókhálókat a sarokban. Vastag, portól nehéz, megerezkedett pókhálókat. Ha behunyam a szememet, akkor semmit sem látok. Mi volt azelőtt? Ha világos van és kinézek az ablakon, füves udvart látok, fákat, és árnyékukban egy autót. Szeretem nézni, mert szép piros színe van, mint a... minek is? Mint a... cseresznyének... Honnan jutott eszembe ez a szó? Furcsa ízt érzek a számban. Édes, savanykás, nyelvemmel szájpaddlásomhoz nyomom, magja is van. Úgy látszik, ettem már

cseresznyét, de hol és mikor? Azelőtt. Mindig csak ez az „azelőtt”. Mi történt velem, hogy az életem két részre oszlik: „mostanra” és „azelőttre”?

Az ablakon át nem látom a házat, de tudom, hogy a gazdám, a kicsi gazda és az öregember, aki nem idegen, a házban lakik. És a ház nincs messze innen. Talán a gazdámtól hallottam? És hallottam fejés közben a mesét is a tündérmesék tehénéről, és úgy tűnt, mintha már nagyon sokszor hallottam volna... azelőtt. Mi van velem? Szeretném a jászolhoz verni a fejemet, hogy leszakadjon róla ez a pókháló, ami nem enged látni, nem enged visszanézni. Nagyon fáradt vagyok, mozdulni se tudnék talán. Már megint a pókháló. Valami mozdul mögöttem. Egy fa. Elindul. Egyre gyorsabban halad. Másik fa, az is fut. Harmadik. Fák suhannak el mellettem, most már világosan látom őket. Kerek, zöld koronájuk van, és mögöttük kifényesedik a háttér... sárga és zöld mezők. A fák azt mondják: ssss... és

minden fa friss szelet zúdít felém...

...és valaki azt mondja: Irma, huzat van, húzd fel az ablakot! Ez a gazdám hangja volt. Most megint suhannak a fák. Aztán csikorgás... Erős lökés... valaki sír melletttem, valami gyerek. És valaki ordít: – Te ostoba tehén, pont az orrom előtt kell az ablakot törülnöd! Majdnem elütöttem egy embert miattad!

Mi az, hogy vágóhíd? Ezt az öregember mondta, aki nem idegen. Aki a szénát hozza. Azt is mondta: ebben az istállóban már vagy húsz éve nem volt jószág. Éppen le akartam dönteni. Csak rá ne szakadjon szegény állatra addig.

A kicsi gazda hangját is hallom:

– Nagyapa, engedjük ki a bocikát a füvecskére legelni.

Az öregember így felelt:

– Nem lehet, kicsikém, elszökne tőlünk. Nincs ideszokva.

És én kiáltottam:

– Engedjenek ki, nem megyek sehova,

egy lépést se mozdulok a kicsi gazda mellől!

Hallották a kiáltásomat, és a gazdám azt mondta:

– Milyen szomorúan bög, szegény állat! Honnan jöhetett? A faluban senki sem ismeri. Talán borja is van valahol.

Már dereng. Talán aludtam is egy kicsit. A gazdám jön, meg az Idegen. Húzza a lábát. Megint felrúgom, ha hozzám ér. Nem bánom, ha agyonvernek is.

– No, tündértehen, jól aludtál? – simogat meg a gazdám, és eloldja a láncot.

– Hová vezetnek? Nem megyek! Nem megyek sehova, amíg itt van az Idegen.

– Ne bögj, te, még felébreszted a gyereket.

Már megint kint vagyunk az udvaron. Megvetem mind a négy lábamat, az Idegen rángat, a lánc belevág a nyakamba. A gazdám hátulról taszigál, de nem mozdulok. Az Idegen végigvág rajtam a lánc végével.

– Ejnye no, megbolondultál – kiabál a gazdám –, még engem is összetaposol! Ne ugrálj már, a mindenségedet!

A házból kiszalad az ismerős öregember. Most már hárman húznak kifelé az udvarból. Minden erőmet megfeszítem, s megpróbálok a hátsó lábamra állni.

– Boci te, bocika, fogadj szót, na gyere szépen!

– A mindentit a bolond tehenének, már kihoz a béketűrésből!

– Hagyjanak! – bődulok el, ahogy a toromon kifér. – Hagyjanak, látni akarom a házat! Én ismerem ezt a házat! Miért nem értitek, amit mondok? Verjenek agyon, de nem megyek!

Már nem bírom. A lábaim megindulnak alattam, nem győzök a három férfi erejével. Visznek. Valami borzasztó fájdalom... Valami megszakad bennem. Nem látok, víz önti el a szememet. Langyos víz hull a szememből. Mi ez?

– Kisfiam! – sikoltom, amikor kivezetnek a kapun.

(1972)

A temetés

Akik a házat építették, nem gondoltak a halálra. Székek, asztalok, ágyak meg gyerekkoszik felvonulására méretezték a lépcsőházat, és nagyon elégedettek voltak. Nem látták még soha daliák temetését.

Vártam, hogy ökölbe szoruljon a kezed, és megdöngesd a leszögelt koporsót. Hogy megpróbálj felülni és beverd a fejed. Vártam, hogy kiabálni kezdj, hagyják már abba! Elég volt! Elég!

De semmit sem tettél, csak feküdtél csöndesen a nagy fényesség közepén, abban a koporsó alakú fekete világban. Olyan némán és olyan közönyösen, hogy meghara-

gudtam rád. Én kiabáltam helyetted, de senki sem figyelt rám, nem is hallották a hangomat, mert veszekedtek, káromkodtak, jajveszékelték. Mindenki mondta a magáét. Eddig tartott csak a türelmük. A félórányi megilletődött hallgatás, halk szipogás lassan zúgolódó elégedetlenségévé változott.

Mindjárt fogok egy ostort és elhajtom innen ezt a fekete csordát! Vagy elmegyek! De hová menjek innen? A két háztömb közé szorult tömeg elállja utamat, nem tudom átverekedni rajtuk magam. Forduljak vissza? Az utcákon vonszoljam végig ezt a gyűlöletet? Túl nehéz!

Ha borús lenne az ég! De még ez a gyilkos fényzőn is rajtunk nevet. Reflektorfényel hasít a vörösre dörzsölt szemekbe, a ve-rejrtékes arcokba. Bárcsak egy sötét felhő szállna le hirtelen, hogy eltakarná szégyenüket!

A naftalinszagú fekete ruhák vállán fehé-

ren villog a korpa. Kést tudnék szűrni minden pikkelyébe, hogy kifolyjon a hullók nyálkás fekete vére.

Üvöltök, ahogy a torkomon kifér: Hagyjátok abba! Elég! Rúgd le a koporsó fedelét! Gyere, fussunk el innen! Karomba veszek, ha nem bírsz szaladni, és elbújtatlak az üldözők elől.

Anyádnak nem adlak vissza soha többé, mázsás karjai megfojtanának, ölelése összeroppantaná elkínzott testedet. Apád, testvéred kőkeze ne hűthesse le homlokod melegét! Enyém leszel, én foglak eltemetni, jó mélyre, négyszögletű fehér koporsómba, magányomba: szobámba. Neked adom az ágyamat, s nekem marad a régi, a folyóparti kert derékig érő fűvéből és a fehérén parázsló égből vetett heverő. Az örök ifjúság vizéből hozok egy kortyot neked.

Szeretlek, de hogy jussak hozzád, hogyan szeresselek? A Fekete Falat nem tudom át-

repülni. Adjatok valamit, amitől madárrá változom! Nem olajfaágas galamb, keselyű leszek! Kivájom a koporsóvivők szemét, és óriássá nővök. Ráülök a házra, és összeroskad alattam

Hirtelen csend lett. Döbrent hallgatás.

Az ablakból egy arannyal díszített koporsó ereszkedett kötélén himbálózva a föld felé.

(1972)

Árnyék a sziget felett

Aznap már nem tértünk vissza a szigetre. Az égerfaliget mögé hanyatló nap olyan hosszúra nyújtotta az árnyékokat, hogy hidat vertek a folyó innenső ágán és beléolvadtak a sziget árnyékaiba. Ádám fogolylesre vitte a kislányokat, engem pedig itt hagytak, hogy rakjak tüzet az esti szalonnasütéshez. Rőzszeszedégetés közben újra elfogott a szorongás. Eszembe jutott, hogy ma végre el kell döntenünk a kérdést, amely függőben maradt a tegnapi esti veszekedés óta.

Nem is tudnám megmondani, hányszor csaptunk már össze miatta, de sosem találtunk megoldást. Ádám menni akar, a kislányok, úgy vettem észre, szívesen maradná-

nak, de végül is nem sokat foglalkoztatja őket a dolog. Csak én gyökereztem bele ebbe a földbe.

Hallom távoli hangjukat, felverik az erdőt. Nem igaz, hogy ne lenne megoldás, csak olyat kell találni, ami senkinek sem fog fájni. Megrakom a tüzet. A folyóból kiszedett cipónyi kövekkel kerített tűzrakó helyünkön nagy halom hamu gyűlt már össze. De sokszor melegedtünk, énekeltünk ennél a tűznél! Csak a visszatérés közeledte orozta el szép estéink nyugalalmát.

Felriasztott fogolycsapat kap szárnyra a bozótban nagy zajjal, surrogással. Felemelkedik a fák fölé és átrepül a szigetre. Mint-ha tudnák a madarak, hogy ott biztonságban lesznek, ott nem kell félni tőlünk. A szigeten, ahová nem térünk már vissza ma este... ezen a nyáron... vagy soha többé?

Már jönnek. A kislányok úgy vágatnak, akár a csikók. Ádám ráérősen cammog utánuk. Lívia megint elesett, de nem lehet nagy baj, mert nem sír. Szegény gyerek, még min-

dig nem nőtte ki a lúdtalpát. Majd gondom lesz rá, hogy többet járjon mezítláb.

– Anyu, láttad a foglyokat? – kiabált Etelka már messziről. – Becserkészük őket! Már csak három lépés távolság volt közöttünk, amikor felrepültek!

– Láttam őket, hogyan láttam volna, itt repültek el a fejem felett. Találjátok ki, hol telepedtek le.

– Biztosan a szigeten – mondta Ádám, és nagyot szusszanva ereszkedett le a tűz mellé. – Nézzétek, milyen jó nyársakat faragtam!

A gyerekek figyelme is a tábortűz felé fordult, megkezdődött a szalonnasütés. Örültem, hogy Ádámnak nem jutott eszébe a rádió, s így semmi sem zavarta a folyópart esti nyugalma. Lassan sötétedett. A szigeten lakó szürke gém is előmereszkedett a bokrok közül, és kishalra vadászott a sekély vízben. Boldog voltam, mert ideig-óráig el tudtam feledkezni a gondjaimról.

A télutón költöztem le a gyerekekkel,

anyám segílyt kérő hívására jöttem. Azóta el is temettük szegényt. Itt maradtam a nagy házban, s mivel akkor Ádám lezárta előttünk a visszatérés útját, állást is szereztem, a lányok itt jártak iskolába.

Egy napon azonban, anyám halála után, megjelent Ádám, és azóta minden hétvégén lejön. Azt akarja, adjam el a házat, a pénzből végre szerezhetnénk egy rendes lakást, s élhetnénk úgy, ahogy eddig. Jól-rosszul, ideges hajszában, gondok között gyötrődve, de mégis együtt, hiszen egymáshoz tartozunk, s erre azóta jött rá, hogy magára maradt.

Nem tudom, mit tegyek. Jó itt nekem és jó a gyerekeknek is. Élvezik a kertet, a kerti munkát, a szabadságot, a levegőt, a teret. A folyót, a kirándulásokat. Egész kis állatkeretet rendeztek be már az udvar sarkában, egy növendék fácánnal gyarapítva a baromfiudvart, szereztek valahol két kisnyulat, van sündisznójuk, és kezükhöz szoktatták a diófán fészkelő szürke vadgalambokat.

– Olyan ez itt, mint egy igazi állatkert – mondta egyszer Etelka, a nagyobbik –, már csak zsiráf meg víziló hiányzik, ugye, anyu?

Mindenük megvan, csak az apjuk hiányzik. Nekem is hiányzik Ádám. Ez a nyár eleji éjszakánk, amikor hosszú távollét után újra találkoztunk, olyan szenvedélyes volt, mint az első. Az évek során elszürkült, kötelességgé vált együttléteink újra szerelemmé fényesedtek. De ha a visszatérés a városba az ára, akkor inkább lemondok róla. Túl rövid boldogság lenne. Irén pedig egy szép napon megint színre lépne, és újra csak ott tartanék, ahol azelőtt.

Mikor a gyerekeket lefektettük, főztem egy kávé-t és bevitettem a nappaliba. Ádám abbahagyta az olvasást, várakozón nézett rám. Sápadt és üres volt az arca, félni kezdtem. Ismerem már, ilyenkor nagyon nehéz vele szót érteni.

– Ádám, nagyon kérlek...

– Már megint így kezdted?

– Nem, csak arra akarlak kérni, ma este

ne vesszünk össze.

Próbáljunk higgadtan mérlegelni. Letisztult gondolatokkal érvelni.

– Figyelmeztetek, hogy a tegnapi érvekkel nem győzől meg.

– Igen. Tegnap egy kicsit elvettem a súlykot, de azóta sokat gondolkoztam rajta...

– Hagyd ezt a hivatalos szószaporítást, Eta. Tudod jól, hogy választ várok! Holnap ebéd után utazom vissza. Velem jöttök, vagy nem?

– Hogy képzeled, hogy egyik napról a másikra otthagynom a munkahelyemet?

– Azt már régen elintézhetted volna. Több mint egy hónapja könyörgök, de te csak húzod-halasztod az időt. Ha jöttök, maradok még egy napig és beszélek a főnököddel. Jössz?

– Nem, Ádám, nem megyek.

– Én pedig meguntam ezt a távházasságot. És otthonra van szükségem. Feleségre és gyerekekre. Eta, édesem, gondold meg.

Gondolj a gyerekekre, mi lesz így belőlük. Ott fenn mégis több lehetőségük van az érvényesülésre. És gondolj magadra is, életed végéig nevelőnő akarsz maradni egy falusi napköziben? A te okleveleddel, a te képességeiddel?

– Nem tudom, mit értesz érvényesülésen, Ádám, de ha a gyerekekből sikerül becsületes és művelt embert nevelnem, olyan mindegy, hogy hol vannak. Ami pedig engem illet, azt hiszem, nem kell rá emlékeztetnem téged, hogy évekig otthon ültem az oklevelemen és a képességeimen. És nem valószínű, hogy találok magamnak munkát, ha visszamegyek. Ez az egyik. A másik pedig az, hogy a városba való visszatéréssel előlről kezdődne minden. A gyomorgörcsök, a neurózis, az orvosok, a szanatórium, a régi fásult, elnyűtt feleséggé vedlenék, s aztán jönne Irén vagy egy másik jó tündér, akinek megessen a szíve rajtad...

– Hagyd ezt, hagyd, tegnap már elmondtad.

– Félek, Ádám, félek visszamenni. Értsd meg. Itt jó, itt egészséges vagyok. Mintha kicseréltek volna. Kiegyensúlyozottnak érzem magamat. Megtanultam újra nevetni, és elnézni apró bosszúságok felett. És örülni, ha kimehetek egy órára a lugasba, vagy a virágok közé. Csak az a baj, hogy a gyerekeken kívül senkivel sem tudom megosztani az örömet. Ádám, emlékezz rá, hogyan kezdtük: abban a büdös, gumiszagú városnegyedben, dohos, sötét albérleti szobában. Ahol éjszaka nem lehetett ablakot nyitni, emlékszel, mennyit hánytam, amikor terhes lettem, mosakodni is csak titokban lehetett. Még most is rosszul vagyok, ha eszembe jut. Aztán minden évben más albérlet, más negyed és más bűz. De kibírtuk, mert fiatalok voltunk és nagyon erősek. Most már nem tudnám újra végigcsinálni. Anyádékhoz pedig nem megyek vissza. Nem megyek! Nem megyek vissza abba a házba megtűrt, szegény, ideges, bolond feleségnek, akit csak a legnagyobb önfegyelemmel lehet elviselni. Akit kímélni

kell, és el kell zárni előle az éléskamra kulcsát. Értsd meg, Ádám, a magam asszonya akarok lenni, főzni akarok neked, veled akarok élni, csak veled, és nem a szüleiddel.

– Csak néhány év, és megkapjuk a lakást, kibírod addig...

– Nem bírom. Itt maradok. És tudod, mit mondok neked, Ádám? Tegnap említeni sem mertem, de most, hogy eldöntöttem, maradok, megmondom. Hiányzunk neked, azt állítod, szeretsz. Ha így van, áldozatot is tudsz hozni értünk. Költözz te ide.

– Megőrültél? Én, falura?!

– Igen, Ádám.

– Nevetséges, de azért érdekel, mégis, hogyan képzeled? Hagyjam ott a munkahelyemet? Azt mondjam, jó napot, és jöjjen ide kapálni?

– Nem kell kapálnod, ha nem akarsz. A kert az én gondom lenne, szükségem van arra a kis mozgásra. Bár szeretném, ha segítenél nekem. Néhány őszibarackfát akarok

telepíteni a szőlő és a kerítés közé, van ott még annyi hely. Meg jön a szüret is, ott is szükség van férfikézre. Ádám, kedvesem, lesz egy hektónyi borocskánk, megisszuk majd a télen.

– Csak folytasd, folytasd, kezd érdekes lenni.

– Munkád is volna, a gazdaság bérelszámolót keres... Ha ilyen gúnyosan mosolyogsz, abba hagyom. De gondold csak meg, mi vagy te ott, egy hivatalnok az ötvenezer vagy százezer közül. Napi egy órát utazol, illetve tolongsz autóbuszokon és villamosokon, hogy a munkahelyedre juss. Nyolc órát ülsz a hivatalban. Egy olyan hivatalban, amelyből ezret is találsz még az országban. Hazajössz, fáradtan... Te! Mondd, csak, tudod te egyáltalán, hol van a könyvtár?!

– Ne folytasd, Eta, ez tényleg szalma-
cséplés. Sosem éltem falun és nem is fogok. Megszoktam, hogy városban éljek, kulturált körülmények között, hogy kávéházban üljek le kávézni, és nem a kocsmában.

– Ádám, vigyázz, a kultúrát nem a kávéház jelenti. És nem az, hogy tíz mozi között válogathatok. Nem az embertömeg az utcán, amelytől lépni sem lehet. Nem a zsúfolt strandok, nem a tenyérnyi kirándulóhelyek, ahol minden zug, minden bokor alja tele van bűdös ételmaradékkal és konzervdobozzal. Mert nekünk csak ennyi jutott az általad említett „kultúrából”. A színházból és az operából évek óta annyi hasznunk volt csak, hogy naponta elmentünk mellette. Nem, Ádám, a kultúra bennünk van, és ha van, akkor mindegy, hogy hol rendezkedünk be. Itt olcsóbb az élet, én is dolgozom, jövő nyáron már külföldre mehetnénk a gyerekekkel. Abban a korban vannak, amikor már élvezni tudják, amit látnak. Nem a közhelyszámba menő tengeri fürdőhelyekre gondolok, bár ott is eltölthetnénk egy hetet, hanem egy igazi nagy élményszerző körútra Erdélybe vagy Lengyelországba, vagy máshová.

– Befejezted?!

- Igen.
- Akkor összegezzük, jössz, vagy nem?
- Nem megyek.
- Helyes. Én sem jövök ide. Tehát?
- Nem tudom, mit akarsz...
- Pedig egyszerű, csak azt akartam, mondd ki te.
- Én nem mondom.
- Jó, akkor én mondom: elválunk.
- Ádám, kérlek, könyörgök, gondold meg!
- Jó éjszakát!

Bement a szobába. Hogy menjek most oda hozzá? Hogy feküdjek melléje az ágyba? Az lesz a legjobb, ha itt töltöm az éjszakát a díványon. Hát nem sikerült. Persze. Gondolhattam volna. Ádámnak nem lehet nekiugrani ilyen ötletekkel. Időre van szüksége, hogy megeméssze. Jó anyag ő, formálható, de ezt most elsiettem egy kicsit. Ha időm volna, csak néhány nap, vagy egy hét, biztosan megoldoznám. Segítenének a gyerekek is, ha megkérném őket. Az egyetlen jó ötlet, ami

eszembe jutott, ez az utazás volt. Tudom, hogy régi vágya, egy pillanatra felmelegedett a tekintete. Most végre mehetnének. Eddig sosem jutottunk hozzá, egy fizetésből éltünk, a gyerekek kicsik voltak... Holnap újra megpróbálom. Bizakodóbb vagyok, mint néhány órával ezelőtt. Annak ellenére, hogy a válás volt az utolsó szava. Mégis bemegyek hozzá.

Ádám egész délelőtt kint volt a kislányokkal a kertben. Főzés közben ki-kilestem néha, kíváncsi voltam, mit csinálnak. Bosszús volt, vagy csak szomorú? Nem tudom. Nézte a hancúrozó gyerekeket. Kivették a két fehértarka nyulacskát és versenyt ugráltak velük a magas fűben. Nagyon szerettem volna tudni, mire gondol.

Akkor sem szólt, amikor behívtam őket ebédelni. A gyerekek is megéreztek, hogy valami nincs rendben köztünk, nyomasztó csendben ettük végig az ebédet. A fekete után Ádám csomagolni kezdett, én pedig odasúgtam Líviának, hogy amikor apuka elmegy, kérdezze meg, jön-e jövő pénteken

is. Rossz ez a bizonytalanság. A búcsúéjszákából nem lett semmi, ma pedig egész nap nem tudtam beszélni vele. Itt már csak a gyerekek segíhetnek.

Néztünk a távolodó autó után, Ádám visszaintett, nem tudom, nekem szólt-e, vagy csak a gyerekeknek. Szerettem volna sírni, de előttük nem mertem. Nem szabad látniuk a gyengeségemet. Nagyon rossz lesz most. Annyival rosszabb, hogy volt egy esélyem rá, hogy visszaszerezsem őt. Volt egy lehetőségem a megoldatlan kérdések rendezésére. Nem sikerült. Vagy mégis?

– Mit mondott apuka, visszajön?

– Azt mondta, hogy majd meglátja. Nagyon sok munkája lesz ezen a héten. De ha lehet, akkor eljön.

A gyerekek játszani mentek, én pedig magamra maradtam. Végre sírhatok. Hosszú lesz ez a hét, hosszú lesz a várakozás, de talán nem reménytelen.

(1973)

A Kis Építőmester

Hűvösre fordult az idő. A metsző szél kisöpörte a városból a tavaszt. A Medikus-kert zöld szárnyakat bontó gesztenyefái repülni tanultak. Sápadt fiatalasszonyok dideregtek a kert játszóterén, a gyerekek pedig gondosan bebugyolálva, kedvetlenül turkáltak a nyirkos homokban.

Mintha a sétálókat és a szerelmeseket is magával ragadta volna a szél. Csak az öregember ült a megszokott helyén, öszszekulcsolt kezét botjára támasztva. A padon ott volt mellette, mint mindig, az ételhordó edény is.

Egy kisfiú közeledett a padhoz. Biztos távolságban megállt, onnan figyelte a rajta ülőt. Az öregember a kert lábában álló épületet

nézte. Rá se pillantott a gyerekre. Úgy is tudta, hogy ott van. Gyakran odajön, megnézi őt, néha körüljárja a padot, aztán visszamegy játszani. Délben az anyja ebédelni hívja. Ilyenkor szokott ő is elballagni az ebédjéért.

Most azonban nem tágított a gyerek. Mintha valamit megérezett volna. Közelebb lépett a padhoz.

– Bácsi...

Az öregembernek a szeme se rebbent a félénk megszólításra.

– Mi az ott a zsebedben, bácsi?

A kérdés mintha felrázta volna őt furcsa révületéből. Ügyetlen mozdulattal megtapogatta a kabátja jobb zsebét. Mondott valamit, de a kisleány nem értette, mert az öreg hangja rekedt volt, köszörületlen, mint a ritkán szólalóké.

A féltett kincs a zsebében egy lapos üveg volt, de csak a tetejére csavart bakelit pohárka látszott belőle. Az öregember mintha meggondolta volna magát, újra a zsebébe nyúlt, elővette az üveget, módszer-

resen lecsavarta a tetejét, és ivott belőle egy kortyot.

– Mit iszol? – érdeklődött a gyerek.

– Látod... – Most már érteni is lehetett, hogy mit mond az öregember. Hangszálairól lassan kopni kezdett a rákövesedett hallgatás. – Pálinkát iszom.

– Hiszen te nem szoktál pálinkát inni – jegyezte meg a kisfiú rövid töprengés után.

Az öregember válaszolni akart a gyereknek, az ajka megmozdult, de aztán mégsem mondta ki hangosan, amit gondolt. Csak odanyújtotta feléje az üveget, hogy a gyerek is lássa, alig hiányzik belőle.

A szél erősödött és hangot váltott a fenyőfák sípjain. Az öregember jól ismerte ezeket a futamokat. Másképp szűrték át lombjukon a szelet a gesztenyefák, más-ként zizegő tűin a fenyő. A nyírfa csak sóhajtott alig hallhatóan. A rododendronok csattogtak, mint a verebek. A platán búgott, akár az orgona. A gesztenyefák pedig suhogtak.

– Odaülök melléd – mondta a kisfiú, de nem mozdult a helyéről.

Az öregember letette az ételhordót a pad mellé, és intett:

– Ül le, ha akarsz.

De a kisfiú nem lépett közelebb. Két kezével felkapta az egyik lábfejét és ugrálni kezdett.

– Nézz ide, fél lábon elugrálok eddig a fáig.

Az öregember bólintott. A tekintete újra a szemközti épületre esett, mintha egy időre búcsút vett volna tőle, azután újra visszatért a gyerekekhez, aki már ugrált is visszafelé, mint egy jókedvű nyulacska. Amint a padhoz ért, elengedte a lábfejét, és felmászott az öregember mellé.

– Láttad? – kérdezte büszkén.

Az öregember bólintott.

– Ügyes fiú vagy. Jársz már iskolába?

– Még nem. Csak szeptemberben megyek elsőbe.

– Azt hittem, idősebb vagy.

– Nekem tegnap volt a születésnapom.
És neked?

– Ó, az én születésnapom régen volt.
Még tavaly ősszel.

– Én tortát kaptam, meg repülőmodellt.
Szereted a repülőgépeket?

Az öregember elgondolkodott.

– Nem. Nem is tudom. Néha megnézem
őket, amint átrepülnek a város felett, de a
nevüket sem tudom.

– Majd én megtanítlak rá, jó? Van egy
könyvem, abban benne van minden repülő.
Ott van a fényképük is, meg mindenféle
van ott írva róluk. Hogy ki tervezte, meg
hogy melyikbe hányan férnek el. Te majd
elolvasod nekem. Holnap elhozom, de le-
gyél itt biztosan.

Az öregember elmosolyodott.

– Tudod, hogy én mindig itt vagyok.

Ráhajtotta fejét a bot fogantyújára, a kis-
fiú pedig lecsusszant a padról és belerúgott
egy arra guruló labdába.

– Gyere focizni – hívta egy kislány, de a fiú megrázta a fejét.

– Most nem mehetek. Nem érek rá – kiáltotta vissza, és megint felmászott a padra.

– Van még mesekönyvem is – mondta, és nagy barna szemét az öregember arcára emelte. – Anyukám minden este elolvas egy mesét. De csak szeptemberig. Azt mondta, hogy aztán már nem fog nekem olvasni. Azért, hogy hamarább megtanuljak magam. Neked is van mesekönyved?

– Nincs. Másféle könyveim vannak. Felőtteknek valók.

– Miről szólnak?

– Hogy miről? Várj csak, hogy is magyarázzam meg? Azok szakkönyvek. Régen nagyon sokat tanultam belőlük.

– És egyetlen mese sincs bennük?

– Nincs bizony.

– Fejből se tudsz mesét?

– Már nem. Valamikor tudtam, amikor az én kisfiamnak meséltem, de az már régen volt. Elfelejtettem őket.

– Én mindenféle mesét szeretek. A királyos meséket is, meg azt is, amit nem könyvből olvasnak. A nagymamám szokott fejből mesélni, amikor ott vagyok náluk. Nagyon szép meséket tud. Olyanokat, amikben néha én is benne vagyok, meg a nagyiek kutyája is, meg a vadgalambok, amiknek ott van a fészük a fenyőfán, az első kertben. A nagypa meg a fehér bari-káról szokott mesélni, meg a farkasról. Én ilyen meséket szeretek.

Az öregember fázósan felhajtotta a kabátja gallérját. A szemközti épületet nézte. A felhőzet közben felszakadozott, néha egy-egy villanásnyira előntötte a napfény a parkot.

– Nem fázol? – kérdezte a gyerektől.

– Egy kicsit. Tudod mit? Körülfutom a parkot. Gyere te is, vagy ha nem akarsz, akkor mérd az időt, hogy milyen gyorsan érek vissza.

Az öregember előhúzta tenyérnyi zseb-óráját, amelynek megsárgult számlapján

mozdulatlanul álltak a mutatók. Fél hatot jeleztek, talán már évek óta.

– No, indulj – mondta a gyerekeknek, aki azonnal felpattant, és kurta lábait szaporán kapkodva nyargalni kezdett a sétányon. Kis futóbogár a vén gesztenyefák alatt. Karjával, mint valami csonka szárnyakkal, a levegőt csépelte.

A kislány nagy feladatra vállalkozott. Az öregember tudta, hogy legalább tíz percre egyedül maradt. Szeme ösztönösen a szemközti épületet kereste. Az első emelet egyik függöny nélküli ablakában állt valaki a bezárt ablaktáblák mögött és kifelé nézett a kertre. Az ott az ablak mögött látta az öregembert, de az öregember nem látta őt, mert a látása gyenge volt már. És a sötét ruhás alak alig sejlett ki az ablak mögötti terem még sötétebb háttéréből. Az öregember nem látta, csak az ösztöneivel érzékelte, hogy ott van. Csak akarta hinni, hogy ott van. Nem látta a szemét, de érezte. A csontjáig sajgott a tekintete.

És nem vette le a szemét arról az ablakról később sem, amikor az eltávozó mögött megint egyöntetűvé vált a félhomály függönye.

– Hány perc? – kiabálta a kisfiú már messziről, és lelassult léptekkel, zihálva befutott a célba.

Az öregember az órájára nézett, amit még mindig a tenyerében tartott.

– Tíz és fél – mondta, és gyorsan zsebre tette az órát.

– Ez jó volt, ugye? – nevetett a kisfiú. – Még gyorsabban is tudok futni, de ilyen nagy szélben nem lehet.

– Igazad van, túl erős a szél... és ne lihegj, mert megbetegszel – mondta az öregember, s intett neki, hogy üljön melléje a padra. – Figyelj csak ide, eszembe jutott valami.

– Mi jutott eszedbe?

– Egy mese.

– Elmondod? Most rögtön?

– Hogy a csudába ne! Holnapra elfelejténém.

– Akkor kezd el, de előbb mondd meg, hogy miről szól!

– Miről? Inkább kiről. Egy építőmesterről, de többször már ne szakíts félbe, mert összezavarodnak a fejemben a gondolatok. Tudod, az öreg emberek emlékezete olyan, mint a rosta. Csak meg kell rázni, és kihullnak belőle az emlékek.

A kisiú még meg akarta kérdezni, mi az a rosta, de inkább becsukta a száját, mert az öregember mesélni kezdett.

– Hát akkor – sóhajtott egy hosszút –, hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy város, és annak a szélén lakott az Építőmester egy takaros kis házban, amit ő maga épített. Élt boldogan, tette a dolgát, derék felesége volt, szófogadó gyermekei... ez volt minden öröme. A család meg a munka. Aztán egyszer csak hogy, hogy nem, egyedül maradt. Meg nem tudnám mondani, miért.

– Meghaltak? – kérdezte a gyerek részvétellel.

– Vagy meghaltak, vagy valami sárkány rabolta el tőle a feleségét meg a gyerekeit, én nem tudom. Elég az hozzá, hogy az Építőmester egyedül maradt. Nem találta a helyét a házban, de még a városban sem.

– Elment világgá.

– Úgy van – bólogatott az öregember. – Nyakába vette a tarisznyáját és világgá ment. Persze, élnie is kellett valamiből, ezért jártában-keltében egyre csak azt kérdezgette az emberektől, akikkel öszszehozta a sorsa, hogy ne építsen-e nekik házat. Aki szegény volt, annak nem tellett házépítésre, aki gazdag, az meg csak megnézte magának az Építő mestert, azzal hátat fordított neki. Mert, hogy el ne felejtsem, a mester igen kicsinyke ember volt. Úgy is hívták, a Kis Építőmester. De amilyen kicsi volt ő maga, olyan nagy volt az ereje és a tudománya. Csakhogy a gazdagok ezt nem tudták róla. Csupán annyit láttak, hogy kicsi is, sovány is, kopott a ruhája is. A szemében meg az éhségét látták

meg, semmi mást. Évekig vándorolt szegény, faluról falura, városról városra. Ahol néha kapott valamilyen munkát, ott egy ideig megmaradt. Homokot talicskázott vagy vályogtéglát vetett, mikor mi adódott. Amikor már nem volt rá szükség, ment tovább.

Telt-múlt az idő, az Építőmester egyszer csak a király városába érkezett. Azaz nem is a királyé volt már a város, hanem a Szörnyű Óriásé, aki elkergette a királyt és a saját fejére tette a koronát. Az Építőmester csak járkált, nézelődött a város piacterén. És igen elszomorodott a szíve, amikor látta, hogy az emberek mind gyászruhát viselnek. „Miért?” – kérdezte tőlük, de azok nem válaszoltak, csak szemüket eltakarva tovább siettek. Estefelé fáradtan üldögélt a Kis Építőmester a királyi palota lépcsőjén és azon töprengett, hol hajtsa álmra a fejét, amikor odalépett hozzá egy díszes ruhába öltözött udvari szolgál. Azt kérdezte tőle:

„Te vagy-e a Kis Építőmester?”

„Én volnék” – felelte ő, mire a szolga ráparancsolt, hogy azonnal jelenjen meg az Óriás előtt, aki hívhatja. Az Építőmester nem értette. „Honnan tudja az Óriás, hogy én ki vagyok?” De a szolga nem felelt neki, csak vezette befelé a palotába. Ott ült az Óriás a trónteremben. Akkora nagy volt, hogy föl sem tudott egyenesedni.

„Hallod-e, Kis Építőmester – olyan volt a hangja, mint a mennydörgés –, szűk nekem ez a palota. Azonnal építs egy másikat, ott fenn, a domb tetején!”

Az Építőmester szólni is elfelejtett ijedtében. Az Óriás pedig így folytatta:

„Mindent megkapsz, amire szükséged van. Márványt, épületfát, pallérokat, kőfaragókat, ezüst- és aranyműveseket. De mához egy hétre kész legyen a palotám. Fehér márvány legyen a fala, színezüst a teteje. Hét tornya legyen, mindegyik toronyban egy-egy harang. Az első a hajnalcsillagot köszöntse, a második a delet harangozza, a harmadik az este közeledését kongassa. Éj-

félkor szólaljon meg a negyedik harang. Az ötödik a vihar jöttét jelezze, a hatodik az ellenség betörését.”

De hogy mire szolgált a hetedik harang, azt én sem tudom, mert az Óriás nem akarta elárulni a Kis Építőmesternek. Lehet, hogy ő maga sem tudta, vagy ha tudta, jobbnak látta titokban tartani. Az óriásoknak is lehetnek titkaik, nem?

– És felépítette a palotát? – kérdezte a kisfiú.

– Az Építőmester? Persze. Felépítette. Minden erejét és tudását beleépítette azokba a márványfalakba. Mire kész lett a palota, az Építőmesternek jártányi ereje is alig maradt. Megtört, megöregedett.

Az Óriásnak nagy volt az öröme, mert messze földről csodájára jártak a palotájának. Elhatározta hát, hogy gazdagon megjutalmazza az Építőmestert. Bevezette a kincseskamrájába, és azt mondta neki:

„Amennyi aranyat, ezüstöt, drágakövet elbírsz, annyit magaddal vihetsz.”

De az Építőmesternek már az üres tarisznya is húzta a vállát. Nem is tett belé sem aranyat, sem ezüstöt, de még csak drágakövet sem. Inkább egy jó erős görbebotot kért, hogy legyen mire támaszkodnia az úton. Lassacskán hazaballagott a városszéli, elhagyott házacskájába.

Egy darabig mindketten hallgattak, aztán a kislány megkérdezte:

– Vége van?

– Vége – felelte sután az öregember. Pedig az imént még azon gondolkodott, hogyan kanyaríthatna valami vidám befejezést a mesének. De nem jutott eszébe semmi. Azaz-hogy igen. Eszébe jutott valami, amit kifejezett a meséből, de ezt már nem mondta el a gyerekeknek: Az egészben az volt a legkülönösebb, hogy az Óriás szakasztott mása volt a Kis Építőmesternek, csak sokkal, de sokkal nagyobb volt...

– Holnap is fogsz mesélni? – kérdezte a kislány.

– Nem tudok több mesét. Ezt az egyet

tudtam. Többre nem emlékszem.

– Lehet, hogy holnapra eszedbe jut egy másik mese.

– Lehet. De azt ígérted, hogy elhozod a repülő könyvedet. Majd abból olvasunk.

– Anyukám hív ebédelni – ugrott fel a kisfiú a padról, és a kerítés felé mutatott. – Ott lakunk, az utca másik oldalán, abban a házban. Látod?

– Látom. Vigyázz az átjárón, el ne üssön valami.

– Akkor szia, holnap itt leszek.

– Én is – mondta az öregember, és nézte a távolodó gyereket. Aztán lassan, nehézkesen felállt, lehajolt az ételhordójáért. Amíg fölegyenesedett, még egy pillantást vetett a szemközti ablakra, majd elindult a park kijárata felé. A szél erősödő, majd elenyésző hullámokban sodorta feléje a belváros harangjainak zúgását.

(1975)

A menekülés

– Csodálatos vagy! – kiáltottam elragadtatással, de ő nem válaszolt.

Szerettem volna simogatni, beszélni hozzá, erőt adni neki, mert tudtam, hogy tartanom kell benne a lelket, mielőtt lankadni kezd. Hallgatása azonban olyan fertőző volt, hogy alig tudtam újra összeszedni a gondolataimat. Éreztem, hogy már én is veszítek a lelkesedésből. Azért még egyszer megpróbáltam:

– Mérhetetlen erő van a szárnyaidban!

Ez még mindig elég hihetően hangzott, különösen a mondat eleje, de az utolsó szó már belefulladt furcsa hallgatásába és vala-

hogy sután elveszett a hangsúlya is.

Ostoba helyzet volt.

Egy harmadik próbálkozást már nem is mertem kockáztatni. Mindketten hallgatunk, miközben egyenletes ütemben emelkedtünk egyre magasabbra a sziklafalak kürtőjében.

Szárnyai metsző szelet kavartak a nyiroktól csöpögő falak között. Nagyon hideg volt. A csontjaim is beledermedtek.

Jó lett volna közelebb kerülni a teste melegéhez, amelyből sokat felfogtak hátának nagy, széles fedőtollai. Óvatosan félrehárítottam őket, és befúrtam arcomat a forró pihék közé.

Amikor a bőréhez értem, a griff önkéntelenül megrázkódott. Jó lett volna, ha mond valamit, bármit, de nem szólt. Nem szólt, és ettől még dermesztőbb lett a hideg. Nem törődtem vele, mit érez, egész testemmel a hátához simultam és átfogtam a nyakát. Amennyire csak lehetett, gyengéden, hogy ne akadályozzam a mozgásban.

Elviselhetetlenné vált a hideg. Mégis a fény volt az, ami a leginkább hiányzott. Bizonyára ez a kietlenség ülte meg mindkettőnk kedélyét annyira, hogy minden őszinte vagy éppen erőltetett közeledésem kudarcba fulladt.

Egészen tárgyilagos és üzleti megállapodásunk óta, amelyet még lent, az Alvilágban kötöttünk, csak annyit mondott, fogóddzam meg jól, mert indulunk.

Nemsokára feltűnt az első fénysugár. Át hatolt a sötétségen, és úgy jött onnan fentről, abból az irdatlan magasságból, mint valami biztató üzenet. A griffmadár mintha újjászületett volna, félelmetes lendülettel szárnyalt. Aztán egyszerre csak felkiáltott:

– Adj ennem!

Gyorsan magam elé húztam az oldalamra szíjazott tarisznyát, amelyben két ürücombot tartogattam számára útravalóul. Kissé előre kúszva a nyaka felé, a kitátott csőrébe dugtam az egyik húsdarabot. Mohón elkapta és azonnal le is nyelte. Csak egy

pillanatra hunyta be a szemét.

A tétova fénysugarat derengés váltotta fel. Egyre nőtt bennem a bizonyosság, hogy megmenekülünk. Alattunk marad a mélység és minden iszonyat, ami az elmúlt napokban a sarkunkban járt.

Átjárt a reménykedés. Csak arra tudtam gondolni, ha lehet, kitörlök az emlékezetemből mindent, amit átéltem. Előlről kezdek mindent. Újra kifeküdhetek a napra, megfürödhetek a rét harmatában, kóstolgathatom a füvek ízét és illatát. Szabadon szívhatom a fák tiszta lélegzetét.

A madár kissé oldalt fordította a fejét és fürkésző pillantással nézett. Nem értettem, miért. Aztán rájöttem, mi a szándéka.

Amikor szárnyalása megint erőtlenebbé vált, én már készen vártam, hogy idejében megkaphassa a második ürücombot.

Ez is lecsúszott a torkán, ekkor megint rám nézett valami zavarba ejtő gyengédséggel. Egy pillanatra annyira emberivé vált a tekintete, hogy szinte azt vártam, elmoso-

lyodik.

– Nézz fel és mondd meg, mit láatsz! – hallatta hollókárogásra emlékeztető hangját.

– Ó...

Nem jött ki több hang a torkomon, miután egy pillanatra fölemeltem az arcomat, hogy azután ismét belerejtsem tollzatának meghitt homályába.

Csak aki kút mélyéről tekint a napba, az tud így elvakulni, így beleszédülni a tűzbe.

Nem tudom, mit tettem, de a griffmadár élelet sikoltott. Csak később láttam meg a vérét a körmeim alatt.

Valami örület kerítette hatalmába őt is. Szárnycsapásainak ereje óriássá növelte természetét. Evezőtollai összecsaptak lenn, a hasa alatt, a féktelen lendületben. Szemében aranyszínű korongot láttam, talán a fenti végtelen visszfényét. De belülről is jöhetett az a tűz.

– Most – lihegte –, most... – és olyan forróság csapott ki belőle, hogy a verejtéke-

ző falak száradni kezdtek körülöttünk.

Már csak egy kőhajításnyi út választott el a szakadék szájától.

– Ez már az utolsó... az utolsó... – nyögte, és nyelve kéken kifordult a csőréből.

Megremegett a szárnya, majd erőtlenül csapkodni kezdett, mintha jégverés sújtotta volna.

– Húst! – hallottam elnyújtott vijjogását.

Már alig emelkedtünk néhány centimétert, s tudtam, nem juthatunk tovább.

– Csak egy falást – hörögte –, egyetlenegyet...

Éreztem végtelen kínját és vergődését, amint megpróbál erőt gyűjteni.

– Nincs több hús! – kiáltottam rémulten.

– Értsd meg, nincs több hús!

– Itt veszünk mind a ketten!

– Akkor sincs. Próbáld meg hús nélkül. Szedd össze minden erődöt! Sikerülnie kell!

Már meg se hallotta.

– Magadból – hörögte. – Magadból kanyaríts egy darabot!

– Nincs késem... – hazudtam kétségbeesetten, szájalmas félelemben.

– Tudod jól, mi vár ránk odalenn!

– Nézz fel! – ordítottam. – Egyetlen nekirugaszkodás az egész! Nézz fel! És ne gondolj másra, csak erre a legutolsó, egyetlen szárnycsapásra!

– Nem megy – sóhajtott, és lehanyatlott a feje.

Aztán hirtelen hátravágott a csőrével a csuklóm felé.

– Vért! – sikoltotta.

Elkaptam a kezemet és önkéntelenül megragadtam a torkát. Olyan erővel szorítottam, hogy fuldokolni kezdett. Egy darabig még hányta-vetette magát, végül egészen elernyed.

Egy végtelennek tűnő pillanatig még függve maradtunk a levegőben. Aztán zuhanni kezdtünk.

(1977)

Utószó

Nyomasztó világba lép az olvasó Mikola Anikó prózáját lapozgatva. Tárgytalan szorongás, névtelen félelem, feloldhatatlan magány rajzolódik ki ennek az alapvetően realista beállítottságú prózának a színfala előtt.

Az elbeszélések a szerző első verskötetének (*Tűz és füst között*, 1971) sötét, kísérteties hangulatú lírájával tartanak rokonságot, de elhallgatásaikkal, csöndjeikkel, feszes szerkezetükkel, homályban hagyott részleteikkel a XIX. század végének balladisztikus novelláit is felidézik.

Egy-egy történet háttérben sötét árnyékként terpeszkedik a múlt, mely az olvasó által megismerhetetlen, de az elbeszélés szereplőinek cselekvéseit az ebben a múltban rejlő titkok mozgatják. A dialógusok (*Fekete ceruzák*), a parabola (*A Kis Építőmester*), az elejtett félmondatok (*A*

menekülés) csak megidézik, de nem fejtik fel a múltat, a Mikola-próza bőven él a sejtetéssel. A sejtetéssel szemben a sugalmazás a novellák kompozíciójának kialakításában jut szerephez: előrevetíti a történet fordulatait, s a sugalmazás által megfejthetővé válik a jövő – néma csak a múlt marad.

A kötet jóformán valamennyi novellája egy-egy lírai állapotrajz, a történet és a történet elbeszélése szinte mellékes, hiszen minden történés csak az állapot árnyalására, több szempontú láttatására szolgál. A realista ábrázolás igényét minduntalan felülírja a lelki tájak már-már szürrealista rajza. A Mikola-novellák hőseinek élete radikálisan ketté törött: egy, csak az ő számukra ismert esemény előttre és az azt követőre (*Fekete ceruzák*, *Tündértehen*, *A Kis Építőmester*). Az eltörött élet két felét az emlékezés nem képes újra egésszé varázsolni, mivel az „azelőtt” csak töredékesen idézhető fel, vagy úgy sem. „Mi történt velem, hogy az életem két részre oszlik: »mostanra« és »azelőttre«?” – kérdezi a *Tündértehen* főszereplője, de ugyanez a kérdés elhangozhatna a kötet bármelyik novellájában. Mikola Anikó prózája az érzelmeket és érzékeket mozgósítja, de a szövegeit uráló vizuális és auditív elemek a szövegek jelentésé-

nek megképzésében is részt vesznek. Írásaiban az *én* és a *világ* közötti válaszfal áthatolhatatlan, a derű színei-hangjai kívül rekednek, az élet – ahogy ezt a kötet egyik korai írása sugallja – mindig máshol van.

A létezést tragikus élményként ragadja meg és járja körül Mikola Anikó tíz novellája, melyeknek központi témái a halál, magány, elhagyatottság. A tíz novella egyike Kafka-átiratként is olvasható (*Tündértehen*), másikuk meseparafrázis (*A menekülés*), egy harmadik pedig parabolaként működik (*A Kis Építőmester*). Szereplőik valami mindent átítató egzisztenciális válságban egyensúlyoznak a semmi peremén, számukra a világ létezésének egyedüli értelme az én magányának még élesebb körvonalazása.

A kötetben helyet kapott az 1972-es *Fekete szél* c. antológia három novellája is: *A sárga macska délutánja*, az *Emberevők* és az *Át az üvegfalon*. A három írás, különösen *A sárga macska délutánja* a gyűjteményes kötet legkidolgozottabb szövegei közé tartozik. Mindhárom a szabadság árára kérdez rá, az elvesztett vagy meg sem talált saját élet felszabadító és egyben megsemmisítő igazsága a fenntartható élet egzisztenciális igazságával fordul szembe bennük. A Mikola-hősök veszendőek,

magányosak; ebben a világban eleve kudarcra van ítélve minden kapcsolat, ember és ember között a másik megismerhetetlenségének és az én másik általi megismerhetetlenségének áttörhetetlen fala húzódik, az *Át az üvegfalon* c. írásban pedig még az önazonosság illúziójának fenntartható volta is megkérdőjeleződik. Talán éppen ez az élethazugságokkal szembeszegülő könyörtelen következetesség a legvonzóbb Mikola Anikó elbeszéléseiben.

Mikola Anikó novelláskötetének prózai írásai méltó kiegészítői a korán eltávozott szerző költészetének.

Bárczi Zsófia

Tartalom

Mikola Anikó összegyűjtött novellái elé (Haraszi Mária)	5
Fekete vonalak	9
Fekete ceruzák	14
A sárga macska délutánja	24
Emberevők	38
Át az üvegfalon	53
Tündértehén	85
A temetés	95
Árnyék a sziget felett	99
A Kis Építőmester	113
A menekülés	129
Utószó (Bárczi Zsófia)	137

A Kenguru Zsebkönyvek sorozat kötetei:

2003

1. Július Balco: Végállomás

2004

2. Bárczi Zsófia: A keselyű hava

3. M. Csepécz Szilvia: Egyszerű viselet

4. Szűcs Enikő: Nem mondja ki a nevét

5. Monoszló Dezső: A szerelem öt évszaka

6. Juhász Miklós: Sereg

2005

7. Jana Juráňová: A vén kandúr szenvedelmei

8. Rudolf Sloboda: Színésznők

9. Pavol Rankov: Testközelben

2006

10. Mikola Anikó: A menekülés

Mikola Anikó

A menekülés

Összegyűjtött novellák

Első kiadás

Kiadta az AB-ART Könyvkiadó, Pozsony

Összeállította és szerkesztette: H. Mészáros Erzsébet

A borító Michel Ciry *Jobbik felem* (1966)

c. művének felhasználásával készült

Felelős kiadó: Balázs F. Attila

Felelős szerkesztő: Haraszi Mária

Nyomta: AZ Print Kft., Érsekújvár

Felelős vezető: Berta András

**A könyv kiadását támogatta
a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma**

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Anikó Mikola

Únik

Zobrané poviedky

Prvé vydanie

Vydalo Vydavateľstvo AB-ART, Bratislava

Zostavila a redigovala: H. Mészáros Erzsébet

Na obálke dielo Michela Ciryho (*Lepšia polovička*, 1966)

Zodpovedný vydavateľ: F. A. Balázs

Zodpovedná redaktorka: Mgr. Mária Harasztiová

Tlač: AZ Print s. r. o., Nové Zámky

Zodpovedný vedúci: Ondrej Berta

**Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR
– program Kultúra národnostných menšín 2006**

ISBN 80-8087-016-0